

กลุ่มที่ 3 เงื่อนไข และเงื่อนไขเวลา

(CONDITIONS AND TIMES)

(มาตรา 144-155)

บางกรณีบุคคลอาจทำนิติกรรมที่มีจุดมุ่งประสงค์มิให้นิติกรรมเกิดผลหรือสิ้นผลในทันที แต่อาจแสดงเจตนากำหนดไว้ในนิติกรรมโดยอาศัยเหตุการณ์อันใดอันหนึ่งที่จะเกิดขึ้นหรือเวลาที่จะล่วงผ่านไปเป็นข้อกำหนด ข้อกำหนดอันอาศัย เหตุการณ์ เรียกว่า “เงื่อนไข” ส่วนข้อกำหนดอันอาศัย เวลา เรียกว่า “เงื่อนไขเวลา”

1. เงื่อนไข (Conditions) (มาตรา 144-152)

หัวข้อที่ 1 ลักษณะและชนิดของเงื่อนไข (มาตรา 144-145)

1. ลักษณะของเงื่อนไข

มาตรา 144 “ข้อความใดอันบังคับไว้ให้นิติกรรมเป็นผลต่อเมื่อมีเหตุการณ์อันใดอันหนึ่งในอนาคตและไม่แน่นอน ข้อความเช่นนั้นท่านเรียกว่าเงื่อนไข”

มาตรา 144 เงื่อนไข หมายถึง ข้อกำหนดในนิติกรรมซึ่งผู้ทำนิติกรรมกำหนดขึ้นเพื่อบังคับ ให้นิติกรรมเกิดผลหรือสิ้นผล ในเมื่อมีเหตุการณ์อันใดอันหนึ่งเกิดขึ้นในอนาคตและไม่แน่นอน หรือง่าย ๆ เงื่อนไข คือ ข้อกำหนดเหตุการณ์ในอนาคตและไม่แน่นอน

เช่น (1) ก.ทำสัญญากับ ข.ว่า จะขายบ้านพร้อมที่ดินของตนในกรุงเทพฯ ให้ ข. ในราคา 500,000 บาท ถ้าตนถูกย้ายไปทำงานที่ จ.อุบลราชธานี ดังนี้ การที่ ก.จะถูกย้ายไปทำงานที่ จ.อุบลราชธานีหรือไม่นั้นเป็นเหตุการณ์ในอนาคตและไม่แน่นอน จึงเป็นเงื่อนไขซึ่งได้ถูกนำมากำหนดไว้ในนิติกรรม (สัญญาซื้อขายบ้านพร้อมที่ดิน) นั้นด้วย ซึ่งต่อมามี ก.ถูกย้ายไปทำงานที่ จ.อุบลราชธานีจริง นิติกรรมนั้นก็ เกิดผล เพราะเงื่อนไขสำเร็จ

(2) จากอุทาหรณ์เดิม บ้านหลังนั้น ก.ได้แบ่งให้ ค.เช่า โดยมีข้อกำหนดนิติกรรม (สัญญาเช่า) ว่าถ้า ก.ถูกย้ายไปทำงานที่ จ.อุบลราชธานีเมื่อใดก็ให้สัญญาเช่าสิ้นสุดลง ดังนี้ ย่อมเป็นเงื่อนไขซึ่งกำหนดให้นิติกรรม สิ้นผล เมื่อเงื่อนไขสำเร็จ ซึ่งต่อมา ถ้า ก.ถูกย้ายไปทำงานที่ จ.อุบลราชธานีจริง นิติกรรมนั้นก็สิ้นผล สัญญาเช่าย่อมสิ้นสุดลงทันที

ลักษณะสำคัญของเงื่อนไข

(1) เป็นข้อกำหนดในนิติกรรมเกี่ยวกับความ เป็นผล ของนิติกรรม ซึ่งรวมทั้งการเกิดผลและการสิ้นสุดด้วย

(2) เป็นเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (เหตุการณ์ที่ยังไม่เกิดขึ้น) จะนำเหตุการณ์ในอดีตหรือปัจจุบันที่เกิดขึ้นแล้วมากำหนดเป็นเงื่อนไขไม่ได้

(3) เป็นเหตุการณ์ที่ไม่แน่นอน ข้อกำหนดเกี่ยวกับอายุ ระยะเวลา หรือความตาย เป็นเหตุการณ์ที่แน่นอน (เป็นเงื่อนไขเวลา) ไม่อาจกำหนดเป็นเงื่อนไขได้ เช่น ก.สัญญาจะขายบ้านพร้อมที่ดินให้ ข.เมื่อ ก.ครบเกษียณอายุแล้ว หรือเมื่อ ก.ถึงแก่ความตาย เป็นต้น

ข้อสังเกต ถ้ากำหนดเหตุที่จะตาย หรือกำหนดวันตาย ย่อมเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน จึงเป็นเงื่อนไข

2. ชนิดของเงื่อนไข มี 2 ชนิด คือ เงื่อนไขบังคับก่อน และเงื่อนไขบังคับหลัง

มาตรา 145 “นิติกรรมมีเงื่อนไขเป็นเงื่อนไขบังคับก่อน นิติกรรมนั้นย่อมเป็นผลต่อเมื่อเงื่อนไขนั้นสำเร็จแล้ว

นิติกรรมใดมีเงื่อนไขเป็นเงื่อนไขบังคับหลัง นิติกรรมนั้นย่อมสิ้นผลในเมื่อเงื่อนไขนั้นสำเร็จแล้ว

ถ้าคู่กรณีแห่งนิติกรรมได้แสดงเจตนาไว้ด้วยกันว่าความสำเร็จแห่งเงื่อนไขนั้นให้มีผลย้อนหลังไปถึงเวลาใดเวลาหนึ่งก่อนสำเร็จ ก็ให้เป็นไปตามเจตนาเช่นนั้น”

มาตรา 145 วรรคแรก นิติกรรมที่เป็น เงื่อนไขบังคับก่อน นิติกรรม เป็นผล ต่อเมื่อเงื่อนไขนั้นสำเร็จแล้ว (นิติกรรมเกิดแล้ว และจะสิ้นสุด เมื่อเงื่อนไขนั้นสำเร็จ)

เงื่อนไขบังคับก่อน (A condition precedent) หมายถึงข้อกำหนดที่ทำให้ นิติกรรมเป็นผลต่อเมื่อมีเหตุการณ์อันใดอันหนึ่งเกิดขึ้น (หรือเรียกว่าเงื่อนไขสำเร็จ) เช่น ก.จะซื้อแหวนเพชรให้ ข.ต่อเมื่อ ก.เรียนจบ น.บ.แล้ว

เงื่อนไขบังคับหลัง (A condition subsequent) หมายถึงข้อกำหนดที่จะทำให้ นิติกรรม สิ้นผล ต่อเมื่อมีเหตุการณ์อันใดอันหนึ่งเกิดขึ้น เช่น ก.ทำสัญญาเช่าบ้าน ข.ในกรุงเทพฯ

โดยมีเงื่อนไขบังคับหลังว่า ถ้า ก.ถูกย้ายไปต่างจังหวัด ให้สัญญาเช่าสิ้นสุดลง ถ้าต่อมา ก.ถูกย้ายไปต่างจังหวัด สัญญาเช่าบ้านระหว่าง ก.และ ข.จึงสิ้นสุดลง

วรรค 3 กล่าวถึงผลย้อนหลังของความสำเร็จแห่งเงื่อนไข หมายความว่า คู่กรณีแห่งนิติกรรมอาจตกลงกันให้ความสำเร็จแห่งเงื่อนไขมีผลย้อนหลังได้ ซึ่งถ้ามิได้ตกลงกันไว้ นิติกรรมย่อมจะเกิดผลหรือสิ้นผลทันทีเมื่อเงื่อนไขสำเร็จ (ดูอธิบายในหัวข้อที่ 3 ผลของเงื่อนไขในข้อ 2)

หัวข้อที่ 2 เงื่อนไขที่ไม่สมบูรณ์ (มาตรา 149-152)

การแสดงเจตนาทำนิติกรรมใด ๆ ต้องเป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย สำหรับเงื่อนไขซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของนิติกรรมก็ย่อมต้องชอบด้วยกฎหมายด้วย ฉะนั้นหากคู่กรณีแสดงเจตนากำหนดเงื่อนไขใด ๆ ผ่าฝืนกฎหมายแล้ว เงื่อนไขนั้นห้ามผลบังคับไม่

เงื่อนไขที่ไม่สมบูรณ์หรือฝ่าฝืนต่อกฎหมาย

มี 4 กรณี คือ-

(1) เงื่อนไขที่สำเร็จแล้ว หรือไม่อาจสำเร็จได้ในเวลาทำนิติกรรม (มาตรา 149)

(2) เงื่อนไขที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือขัดขวางต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรม

อันดีของประชาชน (มาตรา 150)

(3) เงื่อนไขที่เป็นการพ้นวิสัย (มาตรา 151)

(4) เงื่อนไขบังคับก่อนซึ่งจะสำเร็จหรือไม่ สิ้นสุดแล้วแต่ใจของลูกหนี้ (มาตรา 152)

1. เงื่อนไขสำเร็จแล้ว หรือไม่อาจสำเร็จได้ในเวลาทำนิติกรรม

มาตรา 149 “ถ้าเงื่อนไขได้สำเร็จแล้วแต่ในเวลาทำนิติกรรม หากว่าเป็นเงื่อนไขบังคับก่อน ท่านว่านิติกรรมนั้นเป็นอันสมบูรณ์ปราศจากเงื่อนไข หากว่าเป็นเงื่อนไขบังคับหลัง ท่านว่านิติกรรมนั้นเป็นโมฆะ

ถ้าในเวลาทำนิติกรรม เป็นที่แน่นอนอยู่แล้วว่าเงื่อนไขนั้นไม่อาจจะสำเร็จได้ หากว่าเป็นเงื่อนไขบังคับหลัง ท่านว่านิติกรรมนั้นเป็นอันสมบูรณ์ปราศจากเงื่อนไข

ในกรณีดังกล่าวมาในสองวรรคก่อนนี้ ตราบใดคู่กรณียังไม่รู้ว่าเงื่อนไขได้สำเร็จแล้ว หรือไม่อาจจะสำเร็จได้ ตราบนั้นท่านให้ใช้บทบัญญัติมาตรา 146 และ 147 บังคับ แล้วแต่กรณี”

มาตรา 149 วรรคแรก เงื่อนไขสำเร็จแล้วในเวลาทำนิติกรรม

-ถ้าเป็น เงื่อนไขบังคับก่อน นิติกรรมสมบูรณ์

-ถ้าเป็น เงื่อนไขบังคับหลัง นิติกรรมเป็นโมฆะ

วรรค 2 รู้แน่นอนว่าเงื่อนไขไม่อาจสำเร็จได้

- ถ้าเป็น เงื่อนไขบังคับก่อน นิติกรรมเป็นโมฆะ

- ถ้าเป็น เงื่อนไขบังคับหลัง นิติกรรมสมบูรณ์

- กรณีที่เงื่อนไขสำเร็จแล้วในเวลาทำนิติกรรม ถ้าเป็นเงื่อนไขบังคับก่อน นิติกรรมสมบูรณ์

เช่น ก. ตกลงขายรถยนต์คันเก่าให้ ข. โดยมี เงื่อนไขบังคับก่อน ว่า ให้รถยนต์คันใหม่ของ ก. ที่สั่งซื้อจากต่างประเทศถึงท่าเรือกรุงเทพฯ ก่อน แต่ขณะสัญญา รถยนต์คันใหม่ของ ก. ได้ถึงท่าเรือกรุงเทพฯ แล้ว ถือว่าเงื่อนไขบังคับก่อนนี้สำเร็จแล้วในเวลาทำนิติกรรม ดังนั้น สัญญาซื้อขายรถยนต์คันเก่าระหว่าง ก. และ ข. สมบูรณ์ โดยปราศจากเงื่อนไข

- กรณีเงื่อนไขสำเร็จแล้วในเวลาทำนิติกรรม ถ้าเป็นเงื่อนไขบังคับหลัง นิติกรรมเป็นโมฆะ

เช่น ก. ตกลงเช่ารถยนต์ ข. โดยมี เงื่อนไขบังคับหลัง ว่า ถ้ารถยนต์ของ ก. ที่สั่งซื้อจากต่างประเทศถึงท่าเรือกรุงเทพฯ แล้ว ให้สัญญาเช่ารถยนต์เป็นอันระงับ(สิ้นผล) แต่ขณะทำสัญญา รถยนต์ที่ ก. สั่งซื่อนั้นถึงท่าเรือกรุงเทพฯ แล้ว ถือว่าเงื่อนไขบังคับหลังนี้สำเร็จแล้วในเวลาทำนิติกรรม การเช่าจึงเกิดขึ้น และสิ้นสุดลงในเวลาเดียวกัน จึงให้ถือว่าไม่มีการเช่าต่อกัน ดังนี้สัญญาเช่ารถยนต์ระหว่าง ก. และ ข. จึงเป็นโมฆะ กล่าวคือ เสียเปล่าเสมือนไม่มีการเช่าต่อกันเลย

- กรณีที่รู้แน่นอนว่าเงื่อนไขไม่อาจสำเร็จได้ ถ้าเป็นเงื่อนไขบังคับก่อน นิติกรรมเป็นโมฆะ

เช่น ก. ตกลงขายรถยนต์คันเก่าให้ ข. โดยมี เงื่อนไขบังคับก่อนว่า ให้รถยนต์คันใหม่ของ ก. ที่สั่งซื้อจากต่างประเทศมาถึงท่าเรือกรุงเทพฯ ก่อน แต่ขณะทำสัญญาเรือบรรทุกรถยนต์นั้นอัปปางลง เช่นนี้ เงื่อนไขจึงไม่อาจสำเร็จได้ จึงไม่มีทางเป็นผลได้ ดังนี้ สัญญาซื้อขายรถยนต์คันเก่าระหว่าง ก. และ ข. เป็นโมฆะ เพราะเมื่อเงื่อนไขบังคับก่อนไม่อาจสำเร็จได้ ย่อมไม่มีทางที่นิติกรรมจะเกิดผลด้วยความสำเร็จแห่งเงื่อนไข ก. ไม่ต้องขายรถยนต์คันเก่าให้ ข.

- กรณีที่รู้แน่นอนว่าเงื่อนไขไม่อาจสำเร็จได้ ถ้าเป็นเงื่อนไขบังคับหลัง นิติกรรมสมบูรณ์

เช่น ก. ตกลงเช่ารถยนต์ ข. โดยมี เงื่อนไขบังคับหลัง ว่า ถ้ารถยนต์คันใหม่ของ ก.

ที่สั่งซื้อจากต่างประเทศถึงท่าเรือกรุงเทพฯแล้ว ก็ให้สัญญาเช่ารถยนต์นั้นระงับไป แต่ขณะทำสัญญา เรือบรรทุกรถยนต์คันใหม่ของ ก.อับปางในทะเล เงื่อนไขของ ก.จึงไม่อาจสำเร็จได้ เพราะรถยนต์คันใหม่ของ ก.ไม่มีทางถึงท่าเรือกรุงเทพฯ ดังนี้ สัญญาเช่ารถยนต์ระหว่าง ก. และ ข.สมบูรณ์ เหมือนกับว่ามีได้มีเงื่อนไขกันไว้ เพราะเมื่อเงื่อนไขบังคับหลังไม่อาจสำเร็จได้ ย่อมไม่มีทางที่นิติกรรมจะสิ้นสุดด้วยความสำเร็จแห่งเงื่อนไข ก.คงได้เช่ารถยนต์ของ ข.ต่อไปจนกว่าจะบอกเลิก

มาตรา 149 วรรคสาม หมายความว่า หากคู่กรณียังไม่ทราบว่าเงื่อนไขได้สำเร็จ หรือไม่อาจสำเร็จได้ก็ต้องถือว่าอยู่ในระหว่างที่เงื่อนไขยังไม่สำเร็จ สิทธิและหน้าที่ของคู่กรณีย่อมตกอยู่ในบังคับของ มาตรา 146 และ 147 แล้วแต่กรณี

2. เงื่อนไขที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือขัดขวางต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

มาตรา 150 "นิติกรรมใดมีเงื่อนไขอันไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ดี ขัดขวางต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชนก็ดี นิติกรรมนั้นท่านว่าเป็นโมฆะ

มาตรา 150 (1) นิติกรรมที่มีเงื่อนไขไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือ (2) นิติกรรมที่มีเงื่อนไขขัดขวางความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน นิติกรรมเป็นโมฆะ

เช่น บุตรของ ก.ตกเป็นผู้ต้องหาวาฆ่าคน มี ข.เป็นพยานรู้เห็น ก.จึงตกลงกับ ข.ว่าจะให้แหวนเพชร ข.1วง ถ้า ข.ให้การต่อศาลว่าไม่รู้เห็นว่าบุตรของ ก.ฆ่าคน เช่นนี้ สัญญาให้แหวนเพชรระหว่าง ก. และ ข. เป็นโมฆะ ตามมาตรา 150 (ตามนัยคำพิพากษาฎีกาที่ 133/2505)

ข้อสังเกต

(1) เงื่อนไขที่ไม่ชอบฯ หรือขัดขวางต่อความสงบฯ ตามมาตรา 150 หมายถึง เงื่อนไขทุกประเภท ทั้งเงื่อนไขบังคับก่อนและเงื่อนไขบังคับหลัง เช่น ก.รับ ข.เข้าทำงานในห้างร้านของ ก.โดยมีข้อกำหนดว่า ข.จะต้องฆ่า ค.นายห้างร้านถ้าอีกร้านหนึ่งซึ่งค้าขายแข่งจันกับ ก.ให้สำเร็จเสียก่อนจึงจะรับเข้าทำงาน ดังนี้ เป็นนิติกรรมที่มีเงื่อนไขบังคับก่อนอันไม่ชอบด้วยกฎหมาย นิติกรรมเป็นโมฆะตามมาตรา 150

หรือเช่น ก.เช่ารถยนต์ของ ข.โดยมีข้อกำหนดว่า เมื่อใช้ชนฝืนเดือนเสร็จแล้วให้สัญญาเช่าสิ้นสุด ดังนี้ สัญญาเช่านั้นมีเงื่อนไขบังคับหลังอันไม่ชอบด้วยกฎหมาย นิติกรรม (สัญญาเช่า) เป็นโมฆะตามมาตรา 150

หรือเช่น ก.จ้างนางสาว ข.แสดงภาพยนตร์โดยมีข้อกำหนดว่า นางสาว ข.จะต้องยอมให้ถ่ายภาพลามกเสียก่อนจึงจะรับเข้าทำงาน ดังนี้ นิติกรรมนั้นมีเงื่อนไขบังคับก่อนอันเป็นการขัดขวางต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน นิติกรรมเป็นโมฆะตามมาตรา 150

(2) เงื่อนไขตามมาตรา 150 นี้ อาจเทียบเคียงได้กับเรื่องวัตถุที่ประสงค์ของนิติกรรมตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 113

3. เงื่อนไขที่พ้นวิสัย

มาตรา 151 “นิติกรรมใดมีเงื่อนไขบังคับก่อน และเงื่อนไขนั้นเป็นการอันพ้นวิสัย ท่านว่านิติกรรมนั้นเป็นโมฆะ

นิติกรรมใดมีเงื่อนไขบังคับหลัง และเงื่อนไขนั้นเป็นการอันพ้นวิสัย ท่านว่านิติกรรมนั้นเป็นอันสมบูรณ์ปราศจากเงื่อนไข”

มาตรา 151 วรรคแรก หลักนิติกรรมที่มีเงื่อนไขพ้นวิสัย เป็นเงื่อนไขบังคับก่อน นิติกรรมเป็นโมฆะ

วรรคสอง นิติกรรมที่มีเงื่อนไขพ้นวิสัย เป็นเงื่อนไขบังคับหลัง นิติกรรมสมบูรณ์

- นิติกรรมที่มีเงื่อนไขพ้นวิสัย ถ้าเป็นเงื่อนไขบังคับก่อน นิติกรรมเป็นโมฆะ

เช่น ก.ทำสัญญาจ้าง ข.เข้าทำงาน โดยมีเงื่อนไขบังคับก่อน ว่า ข.จะต้องวิ่งไปกลับกรุงเทพฯ เชียงใหม่ ภายใน 2 วันเสียก่อน จึงจะรับเข้าทำงาน เป็นเงื่อนไขบังคับก่อนที่พ้นวิสัย เช่นนี้ นิติกรรมสัญญาจ้างระหว่าง ก.- ข.เป็นโมฆะ

- นิติกรรมที่มีเงื่อนไขพ้นวิสัย ถ้าเป็นเงื่อนไขบังคับหลัง นิติกรรมสมบูรณ์

เช่น ก.ทำสัญญารับ ข.เข้าทำงานแล้ว แต่มีเงื่อนไขบังคับหลัง ว่า ถ้า ข.ยกรถยนต์ของ ก.ไปไหว ให้สัญญาจ้าง ข.สิ้นสุด เป็นเงื่อนไขบังคับหลังที่พ้นวิสัย เช่นนี้ นิติกรรมสัญญาจ้างระหว่าง ก.และ ข.มีผลสมบูรณ์ กล่าวคือ ข.คงมีสิทธิทำงานต่อไป

ข้อสังเกต “เงื่อนไขพ้นวิสัย” นั้น มีความหมายเช่นเดียวกันกับ “วัตถุประสงค์เป็นการพ้นวิสัย” ตามมาตรา 113 และมีผลทางกฎหมายเช่นเดียวกัน คือ นิติกรรมตกเป็นโมฆะ

4. เงื่อนไขบังคับก่อนซึ่งจะสำเร็จหรือไม่สุดแล้วแต่ใจลูกหนี้

มาตรา 152 “นิติกรรมใดมีเงื่อนไขบังคับก่อน และเป็นเงื่อนไขอันจะสำเร็จได้หรือไม่สุดแล้วแต่ใจของฝ่ายลูกหนี้เท่านั้น ไซ้ นิติกรรมนั้นท่านว่าเป็นโมฆะ”

มาตรา 152 หลัก นิติกรรมมีเงื่อนไขบังคับก่อน และความสำเร็จของเงื่อนไขขึ้นอยู่กับใจของลูกหนี้ นิติกรรมเป็นโมฆะ

เช่น ก.ทำสัญญาขายลำไยให้ ข. โดยมีเงื่อนไขบังคับก่อนว่า ถ้า ก.พอใจขายให้เช่นนี้ ถือว่าเป็นเงื่อนไขที่จะสำเร็จหรือไม่แล้วแต่ความพอใจของ ก.ลูกหนี้ (ในอันที่จะส่งลำไย) ดังนี้ สัญญาซื้อขายเป็นโมฆะ

ข้อสังเกต

(1) ถ้าเป็นนิติกรรมที่มีเงื่อนไขบังคับก่อน และความสำเร็จของเงื่อนไขขึ้นอยู่กับใจของเจ้าหนี้ นิติกรรมสมบูรณ์

เช่น ก.ทำสัญญาขายเครื่องคอมพิวเตอร์ให้ ข. โดยมีเงื่อนไขบังคับก่อนว่า ให้ ข.ผู้ซื้อตรวจและทดลองใช้ดูจนพอใจก่อนค่อยซื้อ ถือว่าเป็นเงื่อนไขที่สำเร็จหรือไม่สุดแล้วแต่ความพอใจของ ข. เจ้าหนี้ ดังนี้สัญญาซื้อขายสมบูรณ์ หรือเช่น ก.สัญญาจะขายรถยนต์ให้ ข. เมื่อ ข.พอใจจะซื้อหรือ ก.สัญญาจะให้เงิน ข. เมื่อ ข.พอใจจะรับ ดังนี้ นิติกรรมดังกล่าวหาเป็นโมฆะไม่

(2) ถ้าเป็นนิติกรรมที่มีเงื่อนไขบังคับหลัง และความสำเร็จของเงื่อนไขขึ้นอยู่กับใจของลูกหนี้ ดังนี้ นิติกรรมหาเป็นโมฆะไม่ เช่น ก.จ้าง ข.เป็นผู้จัดการร้านอาหารของ ก. โดยมีเงื่อนไขบังคับหลังว่าให้สัญญาจ้างสิ้นสุดเมื่อ ก.ไม่พอใจจ้างต่อไป

(3) เงื่อนไขบังคับก่อนแล้วแต่ใจของลูกหนี้ นั้น ต้องเป็นเรื่องความพอใจ ชอบใจ หรือสมัครใจของลูกหนี้โดยแท้ ถ้ามีเหตุผลอื่นประกอบด้วยมิใช่ขึ้นอยู่กับใจของลูกหนี้แต่อย่างเดียว ดังนี้ นิติกรรมไม่เป็นโมฆะ

เช่น ก.สัญญาว่าจะเช่าบ้านของ ข. ต่อเมื่อ ข.ได้ทำการสมรสหรือมีครอบครัวแล้ว เช่นนี้ นิติกรรมไม่เป็นโมฆะ

หัวข้อที่ 3 ผลของเงื่อนไข (มาตรา 146, 147, 148 และ 145 วรรค 3)

แยกพิจารณาออกเป็น 2 ประการ คือ-

(1) ผลในระหว่างที่เงื่อนไขยังไม่สำเร็จ (มาตรา 146-148)

(2) ผลในเมื่อเงื่อนไขสำเร็จแล้ว (มาตรา 145 วรรค 3)

1. ผลในระหว่างที่เงื่อนไขยังไม่สำเร็จ (มาตรา 146-148)

มาตรา 146 “ในระหว่างที่เงื่อนไขยังมีได้สำเร็จนั้น คู่กรณีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดแห่งนิติกรรมอันอยู่ในบังคับเงื่อนไขจะต้องงดเว้นไม่ทำการอย่างหนึ่งอย่างใดให้เป็นที่เสื่อมเสียประโยชน์ อันคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งจะพึงได้แต่ความสำเร็จแห่งเงื่อนไขนั้น”

มาตรา 147 “ในระหว่างที่เงื่อนไขยังมีได้สำเร็จนั้น สิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ของคู่กรณีมีอย่างไร จะจำหน่าย จะรับมรดก จะจัดการป้องกันรักษา หรือจะทำประกันไว้ประการใดตาม

กฎหมายก็ยอมทำได้”

มาตรา 148 “ถ้าความสำเร็จแห่งเงื่อนไขจะเป็นทางให้คู่กรณีฝ่ายไหนเสียเปรียบ และคู่กรณีฝ่ายนั้นเข้าป้องกันขัดขวางเสียมิให้สำเร็จได้ด้วยเจตนาทุจริตไซ้ ท่านให้ถือว่าเงื่อนไขนั้นเป็นอันได้สำเร็จแล้ว

ถ้าความสำเร็จแห่งเงื่อนไขจะเป็นทางให้คู่กรณีฝ่ายไหนได้เปรียบและคู่กรณีฝ่ายนั้นชวนขวยจัดทำให้เงื่อนไขนั้นสำเร็จขึ้นด้วยเจตนาทุจริตไซ้ ท่านให้ถือว่าเงื่อนไขนั้นเป็นอันมิได้สำเร็จเลย”

ในเมื่อเงื่อนไขยังไม่สำเร็จ นิติกรรมก็ยังไม่เกิดผลหรือยังไม่สิ้นผลแล้วแต่กรณี คู่กรณีคงมีแต่สิทธิในความหวังที่จะได้สิทธิในหน้าที่เกิดขึ้นจากความสำเร็จแห่งเงื่อนไข (หรือมีสิทธิเรียกร้องต่อเมื่อเงื่อนไขสำเร็จ) กฎหมายได้กำหนดให้คู่กรณีมีสิทธิและหน้าที่ต่อกัน เพื่อคุ้มครองประโยชน์ส่วนได้เสียของคู่กรณีในระหว่างที่เงื่อนไขยังไม่สำเร็จ 3 ประการ คือ-

(1) คู่กรณีมีหน้าที่ที่จะต้องงดเว้นไม่ทำการอย่างหนึ่งอย่างใดให้อีกฝ่ายเสื่อมเสียประโยชน์ (มาตรา 146) เช่น ทำให้ทรัพย์สินสูญหายไปทั้งหมดหรือบางส่วน หรือโอนไปให้บุคคลอื่น หรือทำให้เสียหายบกพร่องใช้การไม่ได้ หรือทำให้เสื่อมค่าหรือราคา หรือการติดพันในทรัพย์สินนั้น

(2) คู่กรณีมีสิทธิ และหน้าที่ที่จะจำหน่าย รับมรดก ป้องกันรักษา หรือจะทำประกันก็ได้ (มาตรา 147)

(3) คู่กรณีมีหน้าที่ที่จะต้องทำการโดยสุจริต ห้ามคู่กรณีเข้าป้องกันขัดขวางมิให้เงื่อนไขสำเร็จ หรือชวนขวยจัดทำให้เงื่อนไขสำเร็จโดยเจตนาทุจริต (มาตรา 148)

อุทาหรณ์ใน (1) เช่น ก.สัญญาจะขายบ้านและที่ดิน 1 แปลงให้ ข. เมื่อถูกย้ายไปทำงานต่างจังหวัด ระหว่างที่เงื่อนไขยังไม่สำเร็จ ก.จะต้องงดเว้นไม่ทำการใดให้เป็นที่เสื่อมเสียประโยชน์แก่ ข. เช่น ขายที่ดินแปลงนั้นให้แก่บุคคลอื่น, ขายหน้าดินแปลงนั้นให้คนอื่นบางส่วนหรือทั้งหมด, นำที่ดินแปลงนั้นไปจำนองหรือจดทะเบียนทางภาระจำยอมในดินแปลงนั้น หรือตัดต้นไม้ในที่ดินแปลงนั้น ฯลฯ ถ้ามีการฝ่าฝืนมาตรา 146 ข.ยอมมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ตามมาตรา 371 วรรค 2 และเรียกได้ต่อเมื่อเงื่อนไขสำเร็จแล้ว

อุทาหรณ์ใน (2) เช่นอุทาหรณ์ใน (1) ข. มีสิทธิโอนสิทธิที่จะซื้อบ้านและที่ดินแปลงนั้นให้แก่ ก. เมื่อเงื่อนไขสำเร็จ ก. ก็มีสิทธิเรียกร้องให้ ก. ขายบ้านและที่ดินแปลงนั้นให้แก่ตน แต่ถ้าเงื่อนไขไม่สำเร็จ ก. ก็ไม่มีสิทธิอย่างใด หรือถ้า ข. ตายลง สิทธิในความหวังของ ข. ย่อม

เป็นมรดกตกทอดไปยังทายาทของ ข. หรือถ้า ก. ตายลง หน้าที่โอนขายที่ดินของ ก. ย่อมเป็นมรดกตกทอดไปยังทายาท ก. เช่นกัน (คู่มือมาตรา 1599 วรรคแรก, 1600) และ ข. มีสิทธิที่จะป้องกันรักษาบ้านบนที่ดินแปลงนั้นด้วยการเอาบ้านนั้นไปประกันวินาศภัยได้ นอกจากนี้ทั้ง ก. และ ข. อาจตกลงให้ ง. ทำสัญญาค้ำประกันหนี้ในการที่ ข. จะชำระราคาบ้านพร้อมที่ดินแปลงนั้นให้แก่ ก. ด้วยก็ได้

อุทาหรณ์ใน (3) ดูตัวอย่างในมาตรา 148

มาตรา 148 นี้ เป็นบทลงโทษคู่กรณีที่ทุจริต ส่วนฝ่ายที่ไม่ทุจริต (สุจริต) จะถือเอาประโยชน์ตามมาตรานี้หรือไม่ก็ได้

วรรคแรก ถ้าเงื่อนไขสำเร็จ ฝ่ายใดเสียเปรียบและเข้าปกป้องขัดขวางมิให้สำเร็จด้วยเจตนาทุจริต ให้ถือว่าเงื่อนไขสำเร็จแล้ว

วรรค 2 ถ้าเงื่อนไขสำเร็จ ฝ่ายใดได้เปรียบ และชวนชวายให้สำเร็จด้วยเจตนาทุจริต ให้ถือว่าเงื่อนไขยังไม่สำเร็จ

ตัวอย่างวรรคแรก เช่น ก.ตกลงซื้อบ้านหลังหนึ่งจากบริษัท ข. ซึ่งอยู่ในระหว่างก่อสร้าง โดยมีเงื่อนไขบังคับก่อนว่า ผู้รับเหมาต้องปลูกให้เสร็จภายในเวลา 6 เดือน นับแต่วันทำสัญญา 3 เดือนต่อมา ก.กลับใจไม่อยากจะซื้อ จึงเข้าขัดขวางมิให้ผู้รับเหมาสร้างบ้านเสร็จทันภายในกำหนด 6 เดือนตามสัญญา เช่นนี้ถือว่าเงื่อนไขบังคับก่อนนั้นสำเร็จแล้ว ก.จะต้องซื้อบ้านของบริษัท ข. (ตามมาตรา 148 วรรคแรก) แต่บริษัท ข.จะไม่ถือเอาประโยชน์ตามนี้ก็ได้ แล้วแต่จะเลือก คือบริษัท ข.จะไม่ขายบ้านหลังนั้นให้ ก.ก็ได้ เพราะความจริงเงื่อนไขยังไม่สำเร็จ

ตัวอย่างวรรค 2 เช่น ก.ซื้อตู้เย็นจากบริษัท ข. โดยมีเงื่อนไขบังคับหลังว่า ถ้าตู้เย็นเสียภายใน 6 เดือน บริษัท ข.จะรับคืนตามราคาซื้อขายกันนั้น 5 เดือนต่อมา ก.ไม่ชอบใจตู้เย็นใบนี้ ต้องการเงินคืน ก.จึงแกล้งเปิดปิดตู้เย็นแรง ๆ เพื่อให้เสียภายในกำหนด เช่นนี้ ถือว่าเงื่อนไขบังคับหลังนั้นไม่สำเร็จ กล่าวคือ ให้ถือว่าตู้เย็นไม่เสียภายในกำหนดดังกล่าว บริษัท ข.ปฏิเสธไม่รับคืนตู้เย็นใบนี้ได้ (มาตรา 148 วรรค 2)

2. ผลในเมื่อเงื่อนไขสำเร็จแล้ว (มาตรา 145 วรรค 3)

มาตรา 145 วรรค 3 “ถ้าคู่กรณีแห่งนิติกรรมได้แสดงเจตนาไว้ด้วยกันว่าความสำเร็จแห่งเงื่อนไขนั้นให้มีผลย้อนหลังไปถึงเวลาใดเวลาหนึ่งก่อนสำเร็จ ก็ให้เป็นไปตามเจตนาเช่นนั้น”

โดยหลักทั่วไปเมื่อเงื่อนไขสำเร็จ นิติกรรมย่อมจะเกิดผลหรือสิ้นผลทันที แต่กฎหมายเคารพเจตนาของบุคคล จึงอนุญาตให้คู่กรณีตกลงกันให้ความสำเร็จแห่งเงื่อนไขมีผลย้อนหลังไปถึงเวลาใดเวลาหนึ่งก่อนเงื่อนไขสำเร็จก็ได้

เช่น ก.ทำสัญญาซื้อแม่โคพันธุ์ดีหลายตัวจาก ข. โดยมีเงื่อนไขบังคับก่อนว่า ก.จะสร้างฟาร์มให้สำเร็จเสียก่อนภายใน 3 เดือน และตกลงกันว่า ถ้าเงื่อนไขสำเร็จ ก็ให้สัญญาซื้อขายโคมีผลย้อนหลังไปถึงวันที่ทำสัญญา ปรากฏว่าภายในระยะเวลา 3 เดือนนั้น แม่โคตกลูกหลายตัว ต่อมา ก.สร้างฟาร์มสำเร็จภายในกำหนด ผลก็คือ กรรมสิทธิ์ในแม่โคและลูกโคทั้งหมดตกได้แก่ ก.ผู้ซื้อตามเจตนาของคู่กรณี นับแต่วันทำสัญญากัน ซึ่งมีใช้วันที่เงื่อนไขสำเร็จ

หรือเช่น ก.มีรถยนต์ให้เช่าอยู่ 1 คัน ก.ตกลงขายรถยนต์นั้นให้ ข. โดยมีเงื่อนไขบังคับก่อนว่า จะขายรถยนต์คันนั้นต่อเมื่อรถยนต์คันใหม่ที่ ก.สั่งซื้อโดยตรงจากต่างประเทศได้มาถึงท่าเรือแล้วดังนี้ ถ้าคู่กรณีไม่ได้ตกลงกันให้ความสำเร็จแห่งเงื่อนไขมีผลย้อนหลัง กรรมสิทธิ์ในรถยนต์คันเก่าจะโอนไปยัง ข.ต่อเมื่อเงื่อนไขสำเร็จ แต่ถ้าคู่กรณีตกลงกันไว้ให้ความสำเร็จแห่งเงื่อนไขมีผลย้อนหลังไปถึงวันที่ทำสัญญากันแล้ว หากเมื่อเงื่อนไขสำเร็จ นิติกรรมย่อมเกิดผลย้อนหลังไปถึงวันนั้นด้วย นั่นคือ เป็นผลให้กรรมสิทธิ์ในรถยนต์คันเก่านั้นโอนย้อนหลังไปด้วย ค่าเช่ารถยนต์อันเป็นดอกผลในระหว่างนั้นย่อมตกได้แก่ ข. ผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์⁽¹⁾

คำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับเงื่อนไข⁽²⁾

(1) ทำสัญญาซื้อขายโดยตกลงว่า เมื่อผู้ขายได้รับอนุญาตจากศาลให้ทำสัญญาขายได้แล้ว จะทำการโอนต่อกัน แต่ความจริงการซื้อขายนั้นไม่จำเป็นต้องได้รับอนุญาตจากศาล ดังนี้เมื่อผู้ขายไม่ทำการโอนผู้ซื้อฟ้องบังคับให้โอนได้(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 316/2491) ถ้าถือว่าเป็นเงื่อนไขบังคับก่อนที่ไม่อาจสำเร็จได้ในเวลาทำนิติกรรม นิติกรรมย่อมเป็นโมฆะตามมาตรา 149 วรรคสอง แต่ตามเจตนาของคู่กรณีเห็นได้ว่า ประสงค์จะซื้อขายกันจริงจึง ส่วนการขออนุญาตศาลนั้นถ้าจำเป็นจะต้องขอเพื่อให้การซื้อขายสำเร็จก็ถือว่าเป็นเงื่อนไข ถ้าไม่จำเป็นก็ต้องขอก็ถือว่าไม่มีเงื่อนไข หรืออาจถือได้ว่าเงื่อนไขได้สำเร็จแล้วในเวลาทำนิติกรรมตามมาตรา 149 วรรคแรก นิติกรรมย่อมสมบูรณ์ปราศจากเงื่อนไข จึงบังคับกันได้

(2) การซื้อขายรถยนต์โดยฝ่ายผู้ซื้อรับมอบรถไป และตกลงกันว่า ผู้ซื้อจะต้องชำระราคาให้หมดเสียก่อน ผู้ขายจึงจะโอนทะเบียนให้ นั้น เป็นเงื่อนไขตามมาตรา 459 กรรมสิทธิ์ในรถยังไม่โอนไปยังผู้ซื้อ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 716-717/2493) ทะเบียนรถยนต์เป็นทะเบียน

(1) เรื่องเดียวกัน, หน้า 287.

(2) เรื่องเดียวกัน, หน้า 288-292.

ควบคุมการมีและใช้สอยทรัพย์สิน มิใช่ทะเบียนกรรมสิทธิ์หรือทะเบียนนิติกรรม โดยปกติเมื่อมีการตกลงซื้อขายรถยนต์ซึ่งเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง แม้จะยังไม่โอนทะเบียนและชำระราคายังไม่หมด กรรมสิทธิ์ในรถยนต์ก็โอนไปยังผู้ซื้อแล้ว แต่เฉพาะคดีนี้ศาลฎีกาตีความข้อตกลงดังกล่าวว่าเป็นเงื่อนไขแห่งนิติกรรมไว้มิให้เกิดผล จึงเป็นเงื่อนไขบังคับก่อนตามมาตรา 145 วรรคแรก และ 459 อันเป็นเหตุให้กรรมสิทธิ์ในรถยนต์ยังไม่โอนไปยังผู้ซื้อ

(3) คู่ความทำสัญญาประนีประนอมยอมความว่า ผู้เช่ายอมออกจากห้องเช่าชั่วคราวเพื่อให้ซ่อมแซม เสร็จแล้วผู้ให้เช่ายอมให้ผู้เช่ากลับเข้าอยู่ได้ดังเดิม ส่วนค่าเช่าให้คนกลางกำหนด เมื่อซ่อมเสร็จพอจะเข้าอยู่ได้ คนกลางไม่ยอมกำหนดค่าเช่า ดังนี้ มิใช่สัญญามีเงื่อนไขบังคับก่อน ผู้เช่ามีสิทธิเข้าอยู่ตามสัญญา ส่วนค่าเช่าก็มีทางจะขอให้ศาลชี้ขาดได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 315/2496)

(4) จำเลยรับเงิน 1,200 บาทจากโจทก์ เพื่าราคานาเนื้อที่ 11 ไร่เศษที่จำเลยซื้อจากแม่ยายโจทก์ โดยจำเลยสัญญาจะขายนานั้นคืนให้โจทก์ แต่มีข้อสัญญาด้วยว่า ถ้าจำเลยซื้อนาได้ใหม่ในราคาพอสมควร จำเลยจึงจะไปโอนให้ ข้อสัญญานี้เป็นเงื่อนไขบังคับก่อน มิใช่เงื่อนไขเวลา ต่อมาอีก 3 ปี จำเลยซื้อนาได้ไร่ละ 1,000 บาท สูงกว่าราคาเดิมมาก เห็นได้ว่ามิได้เป็นไปตามเงื่อนไข สัญญาจึงไม่มีผลบังคับ (คำพิพากษาฎีกาที่ 910/2497) มิใช่เงื่อนไขบังคับก่อนซึ่งจะสำเร็จได้หรือไม่แล้วแต่ใจของลูกหนี้ตามมาตรา 152 เพราะมีเหตุผลอื่นประกอบด้วยแต่เมื่อเงื่อนไขไม่สำเร็จ นิติกรรมจึงไม่เกิดผล

(5) จำเลยทำหนังสือสัญญาจะขายที่ดินแก่โจทก์ โดยระบุว่าเป็นการขายแทนเด็ก และได้กำหนดไว้ว่าจะได้ดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอขายที่ดินแปลงนี้ ข้อนี้เป็นเงื่อนไขที่จะให้สัญญาสำเร็จลุล่วงไป ซึ่งหมายความว่า จะขายที่ดินรายนี้ของเด็กต่อเมื่อศาลอนุญาตให้ขายเมื่อจำเลยยื่นคำร้องขอขายแล้วแต่ศาลสั่งไม่อนุญาต ก็เป็นอันไม่ซื้อไม่ขายกันตามสัญญา จะถือว่าจำเลยขัดขวางมิให้เงื่อนไขสำเร็จไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 560/2510)

(6) การโอนสิทธิเรียกร้องซึ่งมีเงื่อนไขหรือเงื่อนไขนั้นยอมโอนกันได้ ھاต้องห้ามตามกฎหมายไม่เพราะสิทธิที่โอนมีอยู่อย่างไรเท่าใด ผู้รับโอนก็รับโอนไปเพียงนั้นเท่านั้น (คำพิพากษาฎีกาที่ 1893/2512) สิทธิและหน้าที่ของคู่กรณีมีอย่างไร ย่อมจำหน่ายไปได้เพียงนั้นตามมาตรา 147

(7) สัญญาจะเช่าที่ดินเพื่อตั้งสถานบริการจำหน่ายน้ำมันของบริษัทเอสโซ่ฯ โดยต้องร้องขอรับอนุญาตจากทางราชการ แต่บริษัทเอสโซ่ฯ บอกรับที่จะตั้งสถานบริการจำหน่ายน้ำมัน

ดังนี้ ถือว่าเงื่อนไขที่จะได้รับอนุญาตจากทางราชการให้ตั้งสถานีบริการจำหน่ายน้ำมันของบริษัท เอสโซ่ฯ ไม่มีทางสัมฤทธิ์ผล ผู้ให้เช่าบอกเลิกสัญญาได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1693/2515) เป็น ข้อตกลงแห่งสัญญา มิใช่เงื่อนไขอันเป็นข้อกำหนดให้นิติกรรมเกิดผล

(8) จำเลยเป็นผู้จัดการสาขาธนาคารของโจทก์ ได้ให้เครดิตแก่ลูกค้าไปจนเป็นเหตุให้ โจทก์ได้รับความเสียหาย โจทก์ได้สั่งย้ายจำเลยเข้าประจำสำนักงานใหญ่ จำเลยได้ทำสัญญา ประนีประนอมยอมความกับโจทก์ ยอมรับผิดชดใช้ความเสียหายดังกล่าว โดยกล่าวไว้ในสัญญา ด้วยว่าโจทก์ตกลงจะให้จำเลยกลับไปเป็นผู้จัดการสาขานั้นต่อไป เพื่อให้โอกาสจำเลยทวงหนี้ จากลูกหนี้มาให้โจทก์หักหนี้ให้ ข้อตกลงของโจทก์เช่นนี้เป็นเรื่องที่โจทก์ช่วยเหลือจำเลย หา ไซ้เป็นเงื่อนไขบังคับก่อนไม่ แม้จำเลยเกิดเป็นอัมพาตไปทำหน้าที่ไม่ได้ จำเลยก็ต้องรับผิดชอบ ตามสัญญา (คำพิพากษาฎีกาที่ 1698/2515) เมื่อมิใช่เงื่อนไขที่ไม่อาจหวังผลของนิติกรรมไว้ได้

(9) จำเลยทำสัญญากับโจทก์รับจ้างขุดชนลูกรังและทรายกองทรายทางตามคุณภาพ และลักษณะซึ่งกำหนดไว้ในประกาศเรียกประกวดราคา และจำเลยต้องส่งตัวอย่างไปให้โจทก์ วิจัยก่อนนั้น เป็นแต่ข้อหนึ่งในสัญญาที่จำเลยต้องปฏิบัติก่อนส่งลูกรังและทรายให้โจทก์ตาม สัญญา มิใช่เงื่อนไขแห่งสัญญา (คำพิพากษาฎีกาที่ 2426/2516) เป็นข้อตกลงแห่งสัญญา มิใช่ เงื่อนไขข้อกำหนดซึ่งทำให้นิติกรรมเกิดผลหรือสิ้นผล

(10) จำเลยตกลงยกกรรมสิทธิ์ที่ดินพร้อมด้วยสิ่งปลูกสร้างสถานีขนส่งให้กรมการ ขนส่งทางบกโจทก์โดยไม่คิดมูลค่าตอบแทน ก่อนโอนกรรมสิทธิ์ จำเลยได้ขอเพิ่มเติมเงื่อนไข การยกให้ว่า ให้ใช้ที่ดินนี้เป็นสถานีขนส่งรถยนต์โดยสารทุกเส้นทางการเดินทางเพียงแห่งเดียว ตลอดไป แต่โจทก์ไม่ยินยอม ครั้นเมื่อจำเลยจดทะเบียนโอนที่ดินให้โจทก์ โดยโจทก์มอบอำนาจ ให้ตัวแทนไปรับโอนแทน กลับปรากฏว่าในสัญญาให้ที่ดินนั้นมีเงื่อนไขดังกล่าว ซึ่งเกิดจากการ กระทำอันไม่สุจริตของจำเลย ดังนี้โจทก์มีสิทธิขอให้เพิกถอน เงื่อนไขนั้นออกเสียได้ (คำพิ- พากษาฎีกา 2703/2517) โจทก์ขอให้เพิกถอนเฉพาะเงื่อนไขได้ เพราะอยู่นอกเหนือข้อตกลง เดิม

(11) จำเลยทำหนังสือถึงตัวแทนโจทก์ว่า ตกลงจะใช้หนี้ตามที่ทนายโจทก์ทวงถาม ย่อมเป็นการรับสภาพหนี้ แม้จะมีข้อความต่อไปว่าจำเลยขอปฏิบัติการชำระหนี้ด้วยการชกแลก ไม่ให้โจทก์เป็นการหักใช้หนี้ โดยขอร้องให้โจทก์ช่วยเหลือค่าอาหาร ค่าน้ำมัน และอะไหล่รถ ก็มิใช่เป็นเรื่องจะใช้หนี้โดยมีเงื่อนไข (คำพิพากษาฎีกาที่ 463/2518)

(12) จำเลยออกเช็คพิพาทส่งจ่ายเงินแก่โจทก์เป็นค่าถมทรายในที่ดินที่จำเลยจะปลูกสร้างโรงเรียน โดยโจทก์จำเลยทำสัญญากันไว้ว่า เช็คพิพาทจะมีผลสมบูรณ์ต่อเมื่อจำเลยได้ทำสัญญาเช่าที่ดินแปลงที่ถมทราย โดยได้จดทะเบียนการเช่ากับเจ้าของที่ดินเรียบร้อยแล้ว แต่ต่อมาปรากฏว่า จำเลยมิได้ทำสัญญาเช่ากับเจ้าของที่ดิน เพราะจำเลยมิได้ชำระค่าหน้าดินให้เรียบร้อย จึงเป็นการละเลยไม่ปฏิบัติตามสัญญาของจำเลยเอง แต่ต่อมาจำเลยกับเจ้าของที่ดินได้ทำสัญญาเช่าหุ้นดำเนินการกิจการโรงเรียน โดยเจ้าของที่ดินเอาที่ดินดังกล่าวลงหุ้น จำเลยเป็นฝ่ายสร้างอาคาร ดังนี้ เป็นการสำเร็จโดยปริยายตามสัญญาที่จำเลยทำไว้กับโจทก์แล้ว ถือว่าเงื่อนไขสำเร็จ โจทก์มีสิทธินำเช็คไปขึ้นเงินได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2359/2520)

(13) โจทก์จำเลยตกลงทำบันทึกใกล้เคียงทางแพ่งว่า จำเลยตกลงยินยอมใช้ค่าซ่อมรถและค่ารักษาพยาบาลให้โจทก์ โดยจะมอบหมายให้บริษัทประกันภัยมาตกลงกันเองในภายหลัง โจทก์พอใจไม่คิดใจเอาความ แม้บันทึกดังกล่าวจะไม่ใช่สัญญาประนีประนอมยอมความ เพราะมิได้เป็นสัญญาฉบับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นให้เสร็จสิ้นไปทีเดียว โดยยังมีเงื่อนไขให้บริษัทประกันภัยตกลงจำนวนเงินค่าซ่อมรถและค่ารักษาพยาบาลอยู่อีก แต่ข้อสัญญาที่ว่าจำเลยยอมชดใช้ค่าซ่อมรถและค่ารักษาพยาบาล ถือได้ว่าเป็นนิติกรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งสมบูรณ์ตามมาตรา 367 โจทก์มีอำนาจฟ้องจำเลยตามสัญญานั้นได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1168/2521) เมื่อเงื่อนไขบังคับก่อนไม่สำเร็จ สัญญาประนีประนอมยอมความย่อมไม่เกิดผลหรือไม่มีผลบังคับตามกฎหมาย ซึ่งมีผลอย่างเดียวกับโมฆกรรม เมื่อนิติกรรมที่ไม่มีผลตามกฎหมายเข้าลักษณะเป็นนิติกรรมอย่างอื่น ย่อมสมบูรณ์ในฐานะเป็นนิติกรรมอื่นตามมาตรา 136 ค่าซ่อมรถและค่ารักษาพยาบาลที่ไม่ได้ตกลงกันนั้น ถือว่าไม่ใช่สาระสำคัญที่จะต้องตกลงกันทุกข้อตามมาตรา 366 เพราะเป็นค่าสินไหมทดแทนฐานละเมิด ซึ่งศาลมีอำนาจวินิจฉัยให้ได้ตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดตามมาตรา 438 ดังนั้น สัญญาจึงสมบูรณ์ตามมาตรา 367

2. เงื่อนไขเวลา (TIMES) (มาตรา 153-155)

หัวข้อที่ 1 ลักษณะและประโยชน์ของเงื่อนไขเวลา (มาตรา 153, 154)

เงื่อนไขเวลา คือข้อกำหนดในนิติกรรมโดยอาศัยเวลาในอนาคต ซึ่งห้ามมิให้ทวงถามให้ปฏิบัติการตามนิติกรรมก่อนถึงกำหนดเวลา หรือให้นิติกรรมสิ้นผลเมื่อถึงกำหนดเวลา⁽¹⁾

1. ลักษณะของเงื่อนไขเวลา

1.1 เงื่อนไขเวลา เป็นข้อกำหนดเหตุการณ์ในอนาคตที่แน่นอน อาจกำหนดไว้ตามวัน ทางสุรยคติ จันทรคติ เป็นวันเดือน หรือปีตามปฏิทิน หรือทางอื่นซึ่งรู้ได้แน่นอน เช่น ความตายหรือสิ้นสภาพบุคคลซึ่งรู้ได้แน่นอน

1.2 กำหนดระยะเวลาที่สามารถคำนวณนับได้แน่นอน ก็เป็นเงื่อนไขเวลา เช่น ผู้กู้ สัญญาว่าจะชำระหนี้ให้เสร็จสิ้นภายในกำหนด 6 เดือนนับแต่วันที่ทำสัญญา เป็นต้น

2. ชนิดของเงื่อนไขเวลา (มาตรา 153) มี 2 ชนิด คือ เงื่อนไขเวลาเริ่มต้นและเงื่อนไขเวลาสุดสิ้น (สิ้นสุด)

มาตรา 153 “ถ้านิติกรรมมีเงื่อนไขเวลาเริ่มต้นกำหนดไว้ ท่านห้ามมิให้ทวงถามให้ปฏิบัติการตามนิติกรรมก่อนถึงเวลาที่กำหนด

ถ้านิติกรรมมีเงื่อนไขเวลาสุดสิ้นกำหนดไว้ ท่านว่านิติกรรมนั้นย่อมสิ้นผลเมื่อถึงเวลาที่กำหนด”

เงื่อนไขเวลาเริ่มต้น (Time of Commencement) หมายถึงข้อกำหนดมิให้ทวงถามให้ปฏิบัติการตามนิติกรรมจนกว่าจะมีเหตุการณ์ในอนาคตที่แน่นอนเกิดขึ้นตามที่กำหนดไว้ (นิติกรรมมีผล เมื่อถึงกำหนดแห่งเงื่อนไขเวลา)

เงื่อนไขเวลาสุดสิ้น (Time of Ending) หมายถึง ข้อกำหนดให้นิติกรรมสิ้นผล เมื่อมีเหตุการณ์ในอนาคตที่แน่นอนเกิดขึ้นตามที่กำหนดไว้ (นิติกรรมสิ้นสุดลง เมื่อถึงกำหนดแห่งเงื่อนไขเวลา)

มาตรา 153 จำเป็นหลักง่าย ๆ คือ

- ถ้าถึงเวลาที่กำหนดไว้ นิติกรรมที่มีเงื่อนไขเวลาเริ่มต้น จึงจะบังคับกันได้
- ถ้าถึงเวลาที่กำหนดไว้ นิติกรรมที่มีเงื่อนไขเวลาสุดสิ้น จึงสิ้นผล

อุทาหรณ์เงื่อนไขเวลาเริ่มต้น

(1) เร็วเดี๋ยวกัน. หน้า 293.

เช่น ก.ทำสัญญาจ่ายเบี้ยเลี้ยงชีพให้ ข.เดือนละ 500 บาท นับตั้งแต่บิดาของ ข.ตาย เป็นการกำหนดเงื่อนไขเริ่มต้น ถ้าบิดา ข.ยังไม่ตาย สัญญาจ่ายเบี้ยเลี้ยงชีพก็ยังไม่เกิด ข.จะเรียกร้องให้ ก.จ่ายฯ ก่อนไม่ได้

หรือเช่น ก.ทำสัญญาเช่าบ้าน ข.เมื่อ 1 ม.ค. 2525 ระบุให้การเช่าเริ่มตั้งแต่ 1 มี.ค. 2525 และจะชำระค่าเช่าภายในวันที่ 3 ของเดือน ดังนี้ ก.จะเรียกร้องให้ ข.ส่งมอบบ้านเช่าก่อน 1 มี.ค. มิได้ และ ข.จะเรียกร้องให้ ก.ชำระค่าเช่าก่อนวันที่ 3 ของเดือนก็ไม่ได้เช่นกัน เพราะยังไม่ถึงกำหนดเวลาอันเป็นเงื่อนไขเริ่มต้น

อุทธรณ์เงื่อนไขสุดสิ้น

เช่น ก.ทำสัญญาจ่ายเบี้ยเลี้ยงชีพให้ ข.เดือนละ 1,000 บาท ตั้งแต่วันทำสัญญาไปจนตลอดชีวิต ข. เป็นการกำหนดเงื่อนไขสุดสิ้น ถ้า ข.ตายสัญญาจ่ายเบี้ยเลี้ยงชีพก็สิ้นสุด

หรือเช่น ก.จ้าง ข.เป็นสาวใช้ประจำบ้าน โดยมีข้อกำหนดว่า เมื่อครบ 3 ปีนับแต่ทำสัญญา ก็ให้สัญญาจ้างสิ้นสุด ดังนี้ สัญญาจ้างย่อมสิ้นสุดเมื่อครบกำหนดเงื่อนไขตามสัญญา

3. ประโยชน์ของเงื่อนไข (มาตรา 154)

มาตรา 154 “อันเงื่อนไขเริ่มต้น หรือเวลาสุดสิ้นนั้น ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่ายอมกำหนดไว้เพื่อประโยชน์แก่ฝ่ายลูกหนี้ เว้นแต่ปรากฏโดยเนื้อความแห่งตราสาร หรือโดยพฤติการณ์แห่งกรณีว่าได้ตั้งใจจะให้ประโยชน์แก่ฝ่ายเจ้าหนี้ หรือแก่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายด้วยกัน

อนึ่ง ประโยชน์แห่งเงื่อนไขนั้น ฝ่ายใดจะสละสิทธิเสียก็ได้ แต่การสละนี้ย่อมไม่กระทบกระทั่งถึงประโยชน์อันคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งจะพึงได้รับแต่เงื่อนไขนั้น”

มาตรา 154 วรรคแรก หลัก เงื่อนไขทั้งสองชนิด สันนิษฐานว่ากำหนดไว้เพื่อประโยชน์ฝ่ายลูกหนี้

เว้นแต่ จะปรากฏว่ามีเจตนาจะให้ประโยชน์แก่ฝ่ายเจ้าหนี้ หรือทั้ง 2 ฝ่าย

วรรค 2 ประโยชน์แห่งเงื่อนไข ฝ่ายใดจะสละก็ได้ แต่ต้องไม่กระทบกระทั่งประโยชน์ของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง

วรรคแรก โดยหลักทั่วไปแล้ว เงื่อนไขเริ่มต้นและสุดสิ้น กำหนดไว้เพื่อประโยชน์แก่ฝ่ายลูกหนี้

เช่น ก.ทำสัญญาซื้อรถยนต์เงินผ่อนต่อจาก ข. โดยตกลงว่า ก.จะต้องชำระราคารถยนต์ที่เหลือเมื่อครบกำหนด 6 เดือนนับแต่วันทำสัญญา (เงื่อนไขเริ่มต้น) ดังนี้ ถ้า ข.ผู้ขาย (เจ้าหนี้) ทวงถามเรียกราคารถยนต์ที่เหลือก่อนครบกำหนด 6 เดือน ก.ลูกหนี้ออมยกเงื่อนไข ขึ้นต่อสู้

ข.เจ้าหนี้ได้ แต่ถ้า ก.จะชำระราคารถยนต์ที่เหลือให้หมดก่อนครบกำหนด 6 เดือน ข.เจ้าหนี้ อาจมีเหตุผลบางอย่างที่ยังไม่ยอมรับเงินนั้น ข.เจ้าหนี้จะยกเวลานั้นต่อสู้ ก.ลูกหนี้ เพื่อ ยังไม่รับชำระราคาไม่ได้

หรือเช่น ก.ทำสัญญาเช่าบ้าน ข.โดยตกลงว่าครบกำหนด 1 ปี ให้สัญญาเช่าเป็นอันสิ้นสุดลง (เงื่อนไขเวลาสุดสิ้น) ดังนี้ ข.เจ้าหนี้จะเรียกให้ ก.ส่งมอบบ้านคืนก่อนครบกำหนด 1 ปี ไม่ได้ ก.ยอมยกเวลานั้นต่อสู้ ข.ได้ แต่ถ้า ก.จะส่งมอบบ้านคืน ข.ก่อนครบกำหนด 1 ปี ข.เจ้าหนี้จะยกเวลานั้นขึ้นต่อสู้ ก.เพื่อยังไม่รับมอบบ้านกลับคืนไม่ได้

ข้อยกเว้น ถ้าเงื่อนไขกำหนดไว้ชัดแจ้งหรือโดยปริยาย เพื่อประโยชน์แก่ฝ่ายเจ้าหนี้ หรือทั้งสองฝ่ายก็ต้องเป็นไปตามนั้น

อุทาหรณ์ กรณีเงื่อนไขกำหนดไว้เพื่อประโยชน์แก่ฝ่ายเจ้าหนี้

เช่น ก.ทำสัญญาฝากรถยนต์ไว้กับ ข.มีกำหนด 1 เดือน เช่นนี้ ข.ลูกหนี้ในฐานะผู้รับฝาก จะคืนรถยนต์ให้ ก.เจ้าหนี้ผู้ฝากก่อนครบกำหนด 1 เดือนไม่ได้ เพราะเงื่อนไขเวลาสุดสิ้นกำหนด 1 เดือนนี้ กำหนดไว้เพื่อประโยชน์แก่ ก.ผู้ฝากซึ่งเป็นเจ้าหนี้ แต่ ก.ผู้ฝากจะเรียกรถยนต์ที่ฝากคืนก่อนกำหนด 1 เดือนได้ (มาตรา 662, 663)

อุทาหรณ์ กรณีเงื่อนไขกำหนดไว้เพื่อประโยชน์แก่คู่กรณีทั้งสองฝ่าย

เช่น ก.ฝากเงินที่ธนาคาร ข. ประเภทฝากประจำ 6 เดือน หรือ 1 ปี มีข้อตกลงว่าจะได้ดอกเบี้ยในอัตราตามที่กำหนดไว้ แต่ผู้ฝากจะต้องไม่ถอนเงินคืนก่อนครบ 6 เดือน หรือ 1 ปี นับแต่วันฝาก จึงจะได้ดอกเบี้ยตามข้อตกลง เช่นนี้เป็นเงื่อนไขที่กำหนดไว้เพื่อประโยชน์แก่ ก.เจ้าหนี้ ผู้ฝากและธนาคาร ข.ลูกหนี้รับฝากเงินทั้ง 2 ฝ่ายได้ประโยชน์ร่วมกัน ก.จะถอนเงินคืนก่อนครบกำหนดก็จะได้ดอกเบี้ยตามเกณฑ์ที่ตกลงกันไว้ ธนาคาร ข.ก็จะคืนเงินฝากของ ก.ก่อนครบกำหนดไม่ได้

อย่างไรก็ตาม ประโยชน์แห่งเวลานั้น ฝ่ายที่ได้ประโยชน์จะสละก็ได้ แต่ต้องไม่กระทบกระทั่งประโยชน์ของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง (มาตรา 154 วรรคสอง)

เช่น ก.ทำสัญญาเช่าบ้าน ข.มีกำหนด 3 ปีนับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2522 เป็นต้นไป กำหนดเวลา 3 ปีเป็นเงื่อนไขเวลาสุดสิ้น เช่นนี้ ก่อนครบกำหนด 3 ปี ก.ผู้เช่า (ลูกหนี้) จะสละประโยชน์แห่งเงื่อนไขเวลาสุดสิ้น โดยส่งมอบบ้านเช่าคืน ข.ก็ยอมทำได้ แต่ ข.จะเรียกให้ส่งคืนก่อน 3 ปีไม่ได้ แต่ถ้าการที่ ข.ให้ ก.เช่าบ้านก็เพื่อประโยชน์ของ ข.ด้วย เช่นให้ ก.ช่วยดูแลรักษาบ้าน โดย ข.ไม่เก็บค่าเช่าบ้าน หรือเก็บพอเป็นพิธี อันถือได้ว่า ข.ได้เสียประโยชน์จากค่า

เข้าบ้านไปด้วย เช่นนี้ ถ้า ก.สละประโยชน์แห่งเวลานี้ ก.จะต้องชำระเงินค่าเช่าให้ ข.เต็มจำนวนตามระยะเวลาที่กำหนด หรือ ก.จะต้องจ้างคนมาเช่าบ้าน ข.ในระหว่างนั้นด้วย ทั้งนี้เพื่อมิให้กระทบกระทั่งประโยชน์ของ ข.

หรือเช่น ก.เข้าบ้าน ข.มีกำหนดเวลา 3 ปี ค่าเช่าเดือนละ 2,000 บาท อันเป็นเงื่อนไขซึ่งกำหนดไว้เพื่อประโยชน์แก่คู่กรณีทั้งสองฝ่าย ก. จะสละประโยชน์แห่งเวลานี้โดยเลิกเช่าบ้าน ข.ก่อนครบกำหนด 3 ปี เมื่อไรก็ได้ แต่ ก.จะต้องชำระค่าเช่าให้แก่ ข.ครบถ้วนทั้ง 3 ปี เพื่อมิให้กระทบกระทั่งถึงประโยชน์ของ ข. แต่ ข.จะให้ ก.เลิกเช่าบ้านก่อนครบกำหนด 3 ปีไม่ได้ เว้นแต่ ก.จะยอมรับค่าชดใช้ความเสียหาย ถ้า ก.ไม่ยอมรับ ข.ก็ไม่มีสิทธิสละประโยชน์แห่งเวลานี้อันกระทบกระทั่งถึงประโยชน์ของ ก.(1)

ข้อสังเกต สัญญาซื้อขาย - การส่งมอบทรัพย์สินที่ซื้อขาย

ผู้ซื้อ คือ เจ้าหนี้ - ผู้ขาย คือ ลูกหนี้

- การเรียกรับชำระราคาทรัพย์สินที่ซื้อขาย

ผู้ขาย คือ เจ้าหนี้ - ผู้ซื้อ คือ ลูกหนี้

สัญญาเช่าทรัพย์สิน ผู้ให้เช่า คือ เจ้าหนี้ - ผู้เช่า คือ ลูกหนี้ ฯลฯ

สัญญาฝากทรัพย์สิน ผู้ฝาก คือ เจ้าหนี้ - ผู้รับฝาก คือ ลูกหนี้ ฯลฯ

สัญญาจ้างแรงงาน-จ้างทำของ นายจ้าง, ผู้ว่าจ้าง คือเจ้าหนี้

ลูกจ้าง, ผู้รับจ้าง คือ ลูกหนี้ ฯลฯ

(คู่สัญญาต่างตอบแทน คู่สัญญาต่างเป็นเจ้าหนี้และลูกหนี้ซึ่งกันและกัน กล่าวคือ ต้องชำระหนี้ตอบแทนกัน)

หัวข้อที่ 2 กรณีที่ลูกหนี้ถือเอาประโยชน์จากเงื่อนไขไม่ได้ (มาตรา 155)

มีกรณีใดบ้างที่ลูกหนี้จะถือเอาประโยชน์จากเงื่อนไขไม่ได้

มาตรา 155 “ในกรณีดังจะกล่าวต่อไปนี้ ท่านห้ามมิให้ฝ่ายลูกหนี้ถือเอาประโยชน์ แห่งเงื่อนไขเริ่มต้น หรือเวลาสุดสิ้น คือ

(1) ถ้าลูกหนี้ถูกศาลสั่งให้เป็นคนล้มละลาย

(2) ถ้าลูกหนี้ได้ทำลาย หรือทำให้ลดน้อยถอยลงซึ่งประกันอันได้ให้ไว้

(3) ถ้าลูกหนี้ไม่ให้ประกันในเมื่อจำต้องให้”

(1) เรื่องเดียวกัน, หน้า 297-298.

มาตรา 155 ห้ามลูกหนี้ถือเอาประโยชน์จากเงื่อนไขทั้ง 2 ชนิด เมื่อมีเหตุที่ทำให้เจ้าหนี้หมดความเชื่อถือ คือ-

- (1) ถ้าลูกหนี้ถูกศาลสั่งให้ล้มละลาย
- (2) ถ้าลูกหนี้ได้ทำลาย หรือทำให้หลักประกันลดน้อยลง
- (3) ถ้าลูกหนี้ไม่ให้ประกันในเมื่อจำต้องให้

มาตรานี้ มีจุดมุ่งหมายใช้บังคับเฉพาะนิติกรรมที่กำหนดเงื่อนไขไว้ เพื่อประโยชน์แก่ลูกหนี้ แต่ถ้าลูกหนี้มีพฤติการณ์ต้องด้วยกรณี (1) (2) หรือ (3) กรณีหนึ่งกรณีใดแล้ว ลูกหนี้จะถือเอาประโยชน์แห่งเงื่อนไขนั้นอีกไม่ได้ ผลก็คือ เจ้าหนี้ใช้สิทธิทวงถามเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ทันที โดยไม่ต้องคำนึงถึงเงื่อนไขเดิม

กรณีตาม (1) แสดงว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว ไม่สามารถชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ได้ จึงไม่ต้องรอให้ครบกำหนดเงื่อนไขเสียก่อน อนึ่ง เพียงแต่ลูกหนี้ถูกศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ก็แสดงว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวแล้ว (ดู พ.ร.บ.ล้มละลาย มาตรา 91)

ตัวอย่าง เช่น ก.กู้เงิน ข.ไป 10,000 บาท กำหนดชำระคืนภายใน 2 ปี อีก 1 ปีต่อมา ก.ถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลาย เช่นนี้ ข.เจ้าหนี้มีสิทธิยื่นคำขอชำระหนี้จากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ทันทีแม้ว่า หนี้เงินนั้นจะยังไม่ถึงกำหนดชำระก็ตาม ก.ลูกหนี้จะถือเอาประโยชน์จากเงื่อนไขไม่ได้

กรณีตาม (2) แสดงว่าลูกหนี้ทำให้เจ้าหนี้หมดความเชื่อถือ

ตัวอย่าง เช่น ก.จำนองบ้านพร้อมที่ดินไว้กับ ข.เพื่อเป็นประกันหนี้เงินที่ ก.กู้ไปจาก ข. โดยทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ กำหนดได้ถอนจำนอง 3 ปี 1 ปีต่อมา ก.ได้แบ่งขายที่ดินนั้นไปจำนวนหนึ่ง ถือได้ว่า ก.ลูกหนี้ได้ทำให้หลักประกันลดน้อยลง (ราคาทรัพย์สินที่จำนองลดน้อยลง) ก.ลูกหนี้จะถือเอาประโยชน์เงื่อนไขอีกไม่ได้ ข.เจ้าหนี้มีสิทธิฟ้องเรียกร้องให้ ก.ลูกหนี้ชำระหนี้จำนองได้โดยไม่ต้องรอให้ครบ 3 ปี

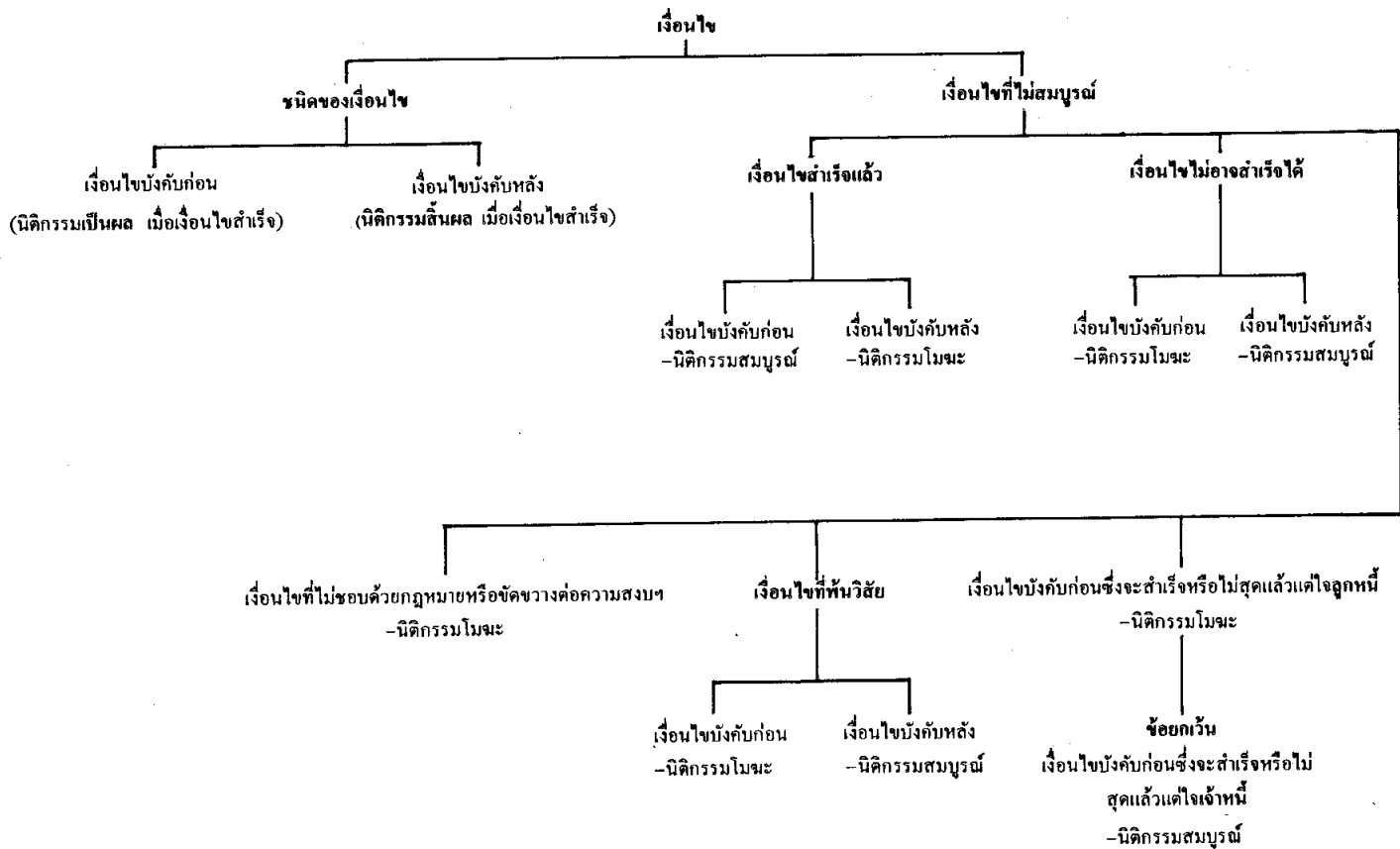
ข้อสังเกต หลักประกันที่ให้ไว้ตามมาตรา 155 (2) หมายความว่าถึงหลักประกันการชำระหนี้ ซึ่งทำถูกต้องตามกฎหมายด้วย⁽¹⁾ ดังนั้น การนำเอาเอกสารแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค.1) หรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ในที่ดิน (น.ส.3) หรือโฉนดที่ดินให้เจ้าหนี้ที่ยึดถือไว้เป็นประกัน จึงไม่ถือว่าเป็นการประกันตามมาตรา 155(2)

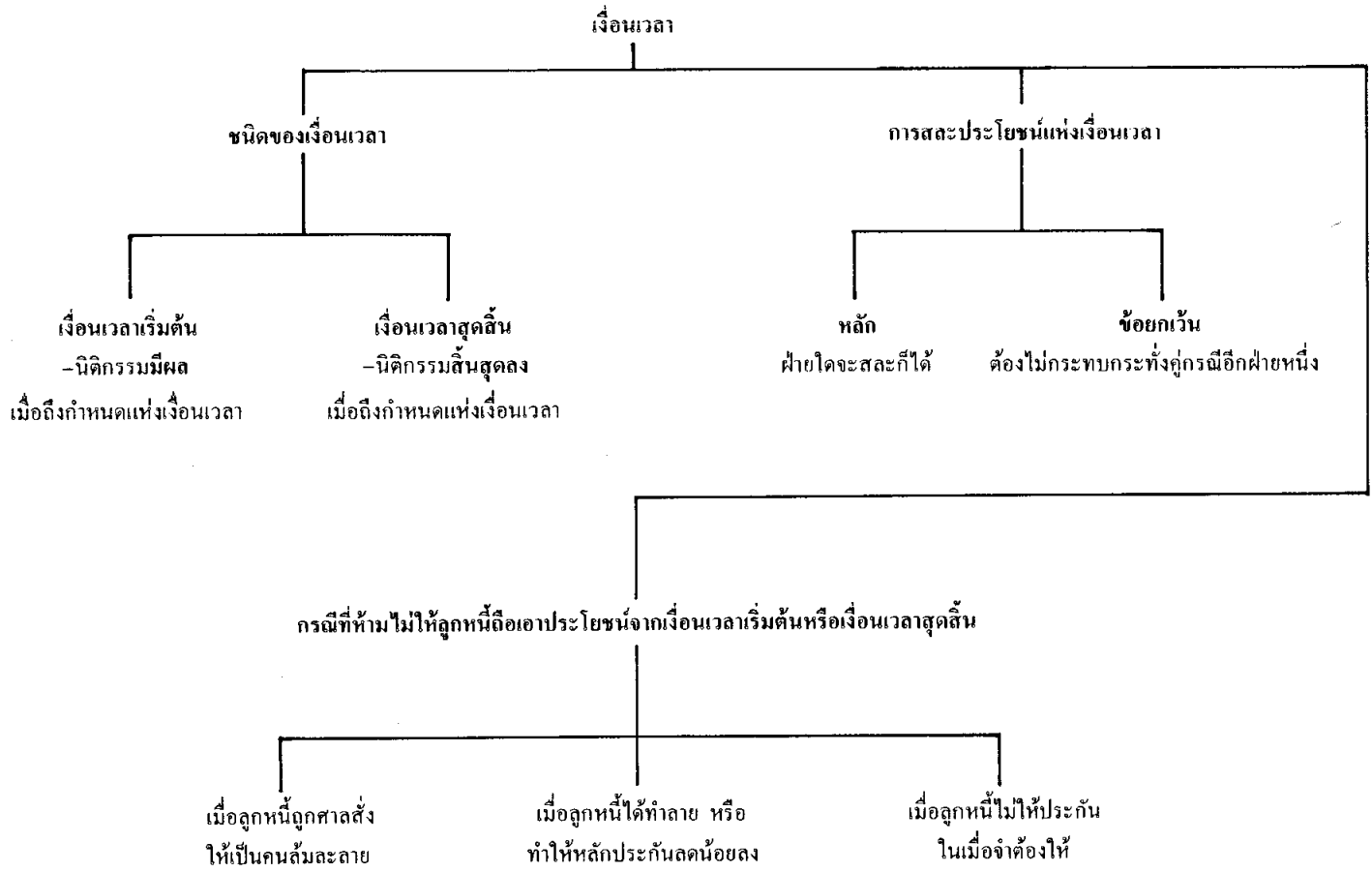
(1) เรื่องเดียวกัน. หน้า 301.

เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 1539/2505 การกู้ยืมเงินโดยระบุในสัญญาว่าผู้กู้ได้นำใบแจ้งการครอบครองที่ดินสวนยาง 1 แปลงให้ผู้กู้ยืมติดไว้เป็นประกัน ย่อมไม่ใช่เป็นการเอาสวนยางเข้าประกันการชำระหนี้ตามกฎหมาย แม้ผู้กู้จะทำนิติกรรมยกสวนยางบางส่วนให้คนอื่นไป ก็ถือไม่ได้ว่าลูกหนี้ทำให้ลดน้อยถอยลง ซึ่งประกันอันได้ให้ไว้

กรณีตาม (3) แสดงว่าลูกหนี้ทำให้เจ้าหนี้ขาดความเชื่อถือในเมื่อไม่ให้ประกันตามที่ได้ตกลงกันได้

ตัวอย่าง เช่น ก.กู้เงิน ข.กำหนดชำระคืนภายใน 1 ปี โดยมีข้อตกลงว่า ข.จะต้องให้ ค. เป็นผู้ค้ำประกันหนี้เงินจำนวนนี้ ภายใน 1 เดือนนับแต่วันที่กู้เงิน ครบกำหนด 1 เดือนแล้ว ก. ก็ไม่นำพาให้ ค. เข้าค้ำประกัน เช่นนี้ ก. จะถือเอาประโยชน์แห่งเงื่อนไขเวลาต่อไปไม่ได้ ข. เรียกร้องให้ ก. ชำระหนี้เงินกู้ได้ทันที แม้จะยังไม่ครบ 1 ปี

ความแตกต่างระหว่างเงื่อนไขกับเงื่อนไขเวลา(๑)

เงื่อนไข

1. เป็นข้อกำหนดซึ่งอาศัยเหตุการณ์ในอนาคตและไม่แน่นอน
2. เงื่อนไขบังคับก่อน ผลแห่งนิติกรรมยังไม่เกิดขึ้น
3. ลูกหนี้ตามนิติกรรมซึ่งมีเงื่อนไขบังคับก่อน ถ้าได้ชำระหนี้ไปในขณะที่นิติกรรมยังไม่เกิดผลโดยสำคัญผิดว่าต้องชำระ ย่อมมีสิทธิเรียกทรัพย์สินในฐานะลาภมิควรได้ ตามมาตรา 408
4. เจ้าหนี้ตามนิติกรรมซึ่งมีเงื่อนไขบังคับก่อน อาจโอนสิทธิตามนิติกรรมซึ่งเป็นสิทธิในความหวังให้แก่บุคคลภายนอกได้ แต่การโอนจะสมบูรณ์หรือเด็ดขาดก็ต่อเมื่อเงื่อนไขนั้นสำเร็จแล้ว มิใช่สมบูรณ์ตั้งแต่วันที่ทำการโอน
5. เจ้าหนี้ตามนิติกรรมซึ่งมีเงื่อนไขบังคับก่อน ไม่ต้องรับค้ำยในกรณีที่ทรัพย์สินเป็นวัตถุแห่งสัญญาสูญเสียหายระหว่างที่เงื่อนไขยังไม่สำเร็จ มาตรา 371
6. เงื่อนไขมีบทบัญญัติเกี่ยวกับเหตุที่ทำให้นิติกรรมเป็นโมฆะ (มาตรา 149-152)
7. คู่กรณีอาจตกลงกันให้ความสำเร็จแห่งเงื่อนไขมีผลย้อนหลังได้ ตามมาตรา 145 วรรคสาม

เงื่อนไขเวลา

1. เป็นข้อกำหนดซึ่งอาศัยเวลาหรือเหตุการณ์ในอนาคตและแน่นอน
2. เงื่อนไขเวลาเริ่มต้น ผลแห่งนิติกรรมเกิดขึ้นแล้ว หากแต่ยังทวงถามให้ปฏิบัติกรตามนิติกรรมมิได้ จนกว่าจะถึงเวลาที่กำหนด
3. ลูกหนี้ตามนิติกรรมที่มีเงื่อนไขเวลาเริ่มต้น ถ้าได้ชำระหนี้ไปก่อนถึงกำหนดเวลา แม้จะชำระหนี้โดยสำคัญผิด ก็ไม่มีสิทธิเรียกทรัพย์สินในฐานะลาภมิควรได้ ตามมาตรา 408 (1)
4. เจ้าหนี้ตามนิติกรรมซึ่งมีเงื่อนไขเวลาเริ่มต้น สามารถเรียกร้องความนิติกรรมนั้นให้แก่บุคคลภายนอกได้ โดยปฏิบัติตามมาตรา 306 การโอนนั้นสมบูรณ์หรือเด็ดขาดตั้งแต่วันที่ทำการโอน
5. เจ้าหนี้ตามนิติกรรมซึ่งมีเงื่อนไขเวลาเริ่มต้น ถ้าไม่มีข้อตกลงมิให้กรรมสิทธิในทรัพย์สินไปก่อนถึงกำหนดเงื่อนไขเวลาตามมาตรา 459 เจ้าหนี้อาจต้องรับค้ำยในกรณีที่ทรัพย์สินสูญเสียหายก่อนถึงกำหนดเงื่อนไขเวลา
6. เงื่อนไขเวลาไม่มีบทบัญญัติเช่นว่านี้เลย เพราะเวลาและเหตุการณ์ ที่อาศัยกำหนดเงื่อนไขเวลาไม่มีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดที่จะทำให้เกิดผลแล้วต้องเสื่อมเสีย
7. เงื่อนไขเวลาไม่มีบทบัญญัติเช่นนั้น เพราะเงื่อนไขเวลาเริ่มต้น สิทธิเรียกร้องเกิดขึ้นแล้วตั้งแต่เวลาทำนิติกรรม เพียงแต่ยังบังคับกันไม่ได้จนกว่าจะถึงกำหนดเวลา ไม่มีสิ่งใดที่จะตกลงกันให้ผลย้อนหลัง ส่วนเงื่อนไขเวลาสิ้นสุด นิติกรรมย่อมสิ้นสุดผลเมื่อถึงกำหนดเวลา หากประสงค์จะให้สิ้นสุดผลเมื่อใด ก็กำหนดเงื่อนไขเวลาไว้เพียงนั้น ไม่จำเป็นต้องตกลงกันให้ความสำเร็จแห่งเงื่อนไขเวลา มีผลย้อนหลัง

(1) เรียกค้ำยกัน, หน้า 302-304.

ข้อทดสอบ

เงื่อนไขและเงื่อนไขเวลา

ให้เลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

- ข้อ 1. เงื่อนไข หมายถึงข้อกำหนดในนิติกรรม ซึ่งผู้ทำนิติกรรมกำหนดขึ้น เพื่อบังคับให้ นิติกรรมเกิดผลหรือสิ้นผล ในเมื่อ
- (1) มีเหตุการณ์อันใดอันหนึ่งเกิดขึ้นในอนาคต
  - (2) มีเหตุการณ์อันใดอันหนึ่งเกิดขึ้นในอนาคตที่แน่นอน
  - (3) มีเหตุการณ์อันใดอันหนึ่งเกิดขึ้นในอนาคตและแน่นอน
  - (4) มีเหตุการณ์อันใดอันหนึ่งเกิดขึ้นในอนาคตและไม่แน่นอน
- ข้อ 2. นิติกรรมที่เป็นเงื่อนไขบังคับก่อน
- (1) นิติกรรมเป็นผลต่อเมื่อถึงเวลากำหนด
  - (2) นิติกรรมเป็นผลต่อเมื่อเงื่อนไขสำเร็จแล้ว
  - (3) นิติกรรมสิ้นผลต่อเมื่อถึงเวลากำหนด
  - (4) นิติกรรมสิ้นผลต่อเมื่อเงื่อนไขสำเร็จแล้ว
- ข้อ 3. นิติกรรมที่เป็นเงื่อนไขบังคับหลัง
- (1) นิติกรรมสิ้นผลต่อเมื่อถึงเวลากำหนด
  - (2) นิติกรรมสิ้นผลต่อเมื่อเงื่อนไขสำเร็จแล้ว
  - (3) นิติกรรมเป็นผลต่อเมื่อเงื่อนไขสำเร็จแล้ว
  - (4) นิติกรรมเป็นผลต่อเมื่อถึงเวลากำหนด
- ข้อ 4. กรณีที่เงื่อนไขสำเร็จแล้วในเวลาทำนิติกรรม ถ้าเป็นเงื่อนไขบังคับก่อน
(1) นิติกรรมเป็นโมฆะ	(2) นิติกรรมเป็นโมฆียะ
(3) นิติกรรมสมบูรณ์	(4) นิติกรรมไม่สมบูรณ์
- ข้อ 5. กรณีที่รู้แน่นอนว่าเงื่อนไขไม่อาจสำเร็จได้ ถ้าเป็นเงื่อนไขบังคับก่อน
(1) นิติกรรมเป็นโมฆะ	(2) นิติกรรมเป็นโมฆียะ
(3) นิติกรรมสมบูรณ์	(4) นิติกรรมไม่สมบูรณ์

- ข้อ 6. ก. ทำสัญญาเช่าบ้าน ข. โดยมีข้อตกลงร่วมกันว่า ถ้าบุตรของ ก. กลับจากต่างประเทศถึงประเทศไทยแล้ว ให้สัญญาเช่าบ้านระงับ แต่ขณะทำสัญญาบุตรของ ก. ได้เดินทางกลับจากต่างประเทศถึงกรุงเทพฯแล้ว ดังนี้ สัญญาเช่าบ้านระหว่าง ก.-ข. มีผลเป็นอย่างไร
- (1) ไม่สมบูรณ์ (2) สมบูรณ์
(3) โฆษะ (4) โฆษียะ
- ข้อ 7. ก. ตกลงเช่ารถยนต์ ข. ต่างมีข้อตกลงว่า ถ้ารถยนต์คันใหม่ของ ก. ที่สั่งซื้อมาจากต่างประเทศได้มาถึงท่าเรือกรุงเทพฯแล้ว ก็ให้สัญญาเช่ารถยนต์ระงับ แต่ขณะทำสัญญา เรือบรรทุกรถยนต์คันใหม่ของ ก. อับปางในทะเลพร้อมรถยนต์ทั้งหมดดังนี้ สัญญาเช่ารถยนต์ระหว่าง ก. และ ข. มีผลประการใด
- (1) โฆษะ (2) โฆษียะ
(3) สมบูรณ์ (4) ไม่สมบูรณ์
- ข้อ 8. นิติกรรมที่มีเงื่อนไขพ้นวิสัย ถ้าเป็นเงื่อนไขบังคับหลัง
- (1) นิติกรรมนั้นเป็นโฆษะ (2) นิติกรรมนั้นเป็นโฆษียะ
(3) นิติกรรมนั้นสมบูรณ์ (4) นิติกรรมนั้นไม่สมบูรณ์
- ข้อ 9. ก. ทำสัญญาจ้าง ข. เข้าทำงาน แต่มีข้อตกลงว่า ข. จะต้องว่ายน้ำข้ามอ่าวไทยระหว่าง อ.สตหีบ-อ.เกาะสมุย ดังนี้ สัญญาจ้างระหว่าง ก. และ ข. มีผลประการใด
- (1) ไม่สมบูรณ์ (2) สมบูรณ์
(3) โฆษียะ (4) โฆษะ
- ข้อ 10. นิติกรรมที่มีเงื่อนไขบังคับก่อน และความสำเร็จของเงื่อนไขขึ้นอยู่กับใจของเจ้าหนี้ นิติกรรมนั้นมีผลประการใด
- (1) สมบูรณ์ (2) ไม่สมบูรณ์
(3) โฆษะ (4) โฆษียะ
- ข้อ 11. ก. ซื้อหุ้นจากบริษัท ข. ในสัญญาระบุว่า ถ้าส่วนหนึ่งส่วนใดของหุ้นเสียหายภายใน 6 เดือน บริษัท ข. จะรับซื้อคืนตามราคาที่ขายไป 5 เดือน ต่อมา ก. ไม่ชอบหุ้นคืนนี้และอยากได้เงินคืน ก. จึงแกล้งเปิดและปิดหุ้นแรง ๆ เป็นผลให้หุ้นเสียหาย

ทันภายในกำหนด ดังนี้ สัญญาดังกล่าวมีเงื่อนไขอะไรหรือไม่ และมีผลตามกฎหมายประการใด

- (1) มีเงื่อนไขบังคับก่อน-บริษัท ข. ต้องรับซื้อหุ้นคืน
- (2) มีเงื่อนไขบังคับหลัง-บริษัท ข. ไม่ต้องรับซื้อหุ้นคืนได้
- (3) มีเงื่อนไขบังคับก่อน-บริษัท ข. ไม่ต้องรับซื้อหุ้นคืนได้
- (4) มีเงื่อนไขบังคับหลัง-บริษัท ข. ต้องรับซื้อหุ้นคืน

ข้อ 12. ข้อความใดถูกต้องตามหลักกฎหมายในกรณีที่นิติกรรมนั้นมีเงื่อนไข

- (1) กรณีที่เงื่อนไขสำเร็จแล้วในเวลาทำนิติกรรม-ถ้าเป็นเงื่อนไขบังคับหลังนิติกรรมสมบูรณ์
- (2) กรณีที่เงื่อนไขสำเร็จแล้วในเวลาทำนิติกรรม-ถ้าเป็นเงื่อนไขบังคับก่อน นิติกรรมเป็นโมฆะ
- (3) กรณีที่นิติกรรมมีเงื่อนไขพ้นวิสัย-ถ้าเป็นเงื่อนไขบังคับหลัง นิติกรรมไม่สมบูรณ์
- (4) กรณีที่นิติกรรมมีเงื่อนไขพ้นวิสัย-ถ้าเป็นเงื่อนไขบังคับก่อน นิติกรรมเป็นโมฆะ

ข้อ 13. เงื่อนไข คือ

- (1) ข้อกำหนดเหตุการณ์ในปัจจุบันที่แน่นอน
- (2) ข้อกำหนดเหตุการณ์ในปัจจุบันที่ไม่แน่นอน
- (3) ข้อกำหนดเหตุการณ์ในอนาคตที่แน่นอน
- (4) ข้อกำหนดเหตุการณ์ในอนาคตที่ไม่แน่นอน

ข้อ 14. เงื่อนไขเริ่มต้น หมายถึง

- (1) ข้อกำหนดให้ทวงถามให้ปฏิบัติตามนิติกรรม
- (2) ข้อกำหนดให้ทวงถามให้ปฏิบัติตามนิติกรรม จนกว่าจะมีเหตุการณ์ในอนาคตที่แน่นอน
- (3) ข้อกำหนดให้ทวงถามให้ปฏิบัติตามนิติกรรม จนกว่าจะมีเหตุการณ์ในอนาคตที่ไม่แน่นอนเกิดขึ้นตามที่กำหนดไว้
- (4) ข้อกำหนดมิให้ทวงถามให้ปฏิบัติตามนิติกรรม จนกว่าจะมีเหตุการณ์ในอนาคตที่แน่นอนเกิดขึ้น ตามที่กำหนดไว้

ข้อ 15. เงื่อนไขเวลาสุดสิ้น หมายถึง

- (1) ข้อกำหนดให้นิติกรรมเป็นผล เมื่อมีเหตุการณ์ในอนาคตที่แน่นอนเกิดขึ้น ตามที่กำหนดไว้
- (2) ข้อกำหนดให้นิติกรรมเป็นผล เมื่อมีเหตุการณ์ในอนาคตที่ไม่แน่นอนเกิดขึ้น ตามที่กำหนดไว้
- (3) ข้อกำหนดให้นิติกรรมสิ้นผล เมื่อมีเหตุการณ์ในอนาคตที่แน่นอนเกิดขึ้น ตามที่กำหนดไว้
- (4) ข้อกำหนดให้นิติกรรมสิ้นผล เมื่อมีเหตุการณ์ในอนาคตที่ไม่แน่นอนเกิดขึ้น ตามที่กำหนดไว้

ข้อ 16. เงื่อนไขเริ่มต้นและเงื่อนไขเวลาสุดสิ้น กฎหมายบัญญัติให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า กำหนดไว้เพื่อประโยชน์

- (1) ฝ่ายเจ้าหนี้
- (2) ฝ่ายลูกหนี้
- (3) ทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้
- (4) บุคคลภายนอก

ข้อ 17. กรณีใดบ้างที่ลูกหนี้ถือเอาประโยชน์จากเงื่อนไขเริ่มต้นหรือเงื่อนไขเวลาสุดสิ้นไม่ได้

- (1) ลูกหนี้ให้ประกันในเมื่อจำต้องให้
- (2) ลูกหนี้ได้ทำลายหรือทำให้หลักประกันลดน้อยลง
- (3) ลูกหนี้ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
- (4) ผิดทุกข้อ

ข้อ 18. ก.ทำสัญญาจ่ายเบี้ยเลี้ยงชีพให้ ข.เดือนละ 500 บาท ตั้งแต่วันทำสัญญา จนตลอดชีวิต ข.ดังนี้ เป็นการกำหนด

- (1) เงื่อนไขเริ่มต้น
- (2) เงื่อนไขเวลาสุดสิ้น
- (3) เงื่อนไขบังคับก่อน
- (4) เงื่อนไขบังคับหลัง

ข้อ 19. เงื่อนไขบังคับหลัง หมายถึง

- (1) ข้อกำหนดให้นิติกรรมเกิดผล เมื่อมีเหตุการณ์ในอนาคตที่ไม่แน่นอนเกิดขึ้น
- (2) ข้อกำหนดให้นิติกรรมเกิดผล เมื่อถึงเวลากำหนด
- (3) ข้อกำหนดให้นิติกรรมสิ้นผล เมื่อมีเหตุการณ์ในอนาคตที่ไม่แน่นอนเกิดขึ้น
- (4) ข้อกำหนดให้นิติกรรมสิ้นผล เมื่อถึงเวลากำหนด

- ข้อ 20. ถ้าในเวลาทำนิติกรรม เป็นที่แน่นอนอยู่แล้วว่าเงื่อนไขนั้นไม่อาจจะสำเร็จได้
- (1) ถ้าเป็นเงื่อนไขบังคับก่อน นิติกรรมเป็นอันสมบูรณ์ปราศจากเงื่อนไข
  - (2) ถ้าเป็นเงื่อนไขบังคับหลัง นิติกรรมเป็นโมฆะ
  - (3) ถ้าเป็นเงื่อนไขบังคับก่อน นิติกรรมเป็นโมฆะ
  - (4) ถ้าเป็นเงื่อนไขบังคับหลัง นิติกรรมเป็นอันสิ้นผล
- ข้อ 21. นิติกรรมใดมีเงื่อนไขบังคับหลัง และเงื่อนไขนั้นเป็นการอันพ้นวิสัย นิติกรรมนั้นจะมีผลอย่างไร
- (1) เป็นโมฆะ
  - (2) เป็นโมฆียะ
  - (3) สมบูรณ์ปราศจากเงื่อนไข
  - (4) ไม่สมบูรณ์
- ข้อ 22. นิติกรรมใดมีเงื่อนไขขัดขวางต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน นิติกรรมนั้นมีผลอย่างไร
- (1) เป็นโมฆะ
  - (2) เป็นโมฆียะ
  - (3) สมบูรณ์ปราศจากเงื่อนไข
  - (4) ไม่สมบูรณ์
- ข้อ 23. ก. ทำสัญญาซื้อขายรถยนต์จาก ข. โดยมีเงื่อนไขว่า ถ้าบุตรของ ก. เรียนจบปริญญานิติ-ศาสตร์บัณฑิตแล้ว ดังนี้ สัญญาซื้อขายระหว่าง ก. และ ข. เป็นผลหรือสิ้นผลเมื่อใด
- (1) เมื่อถึงเวลาที่กำหนด
  - (2) เมื่อเงื่อนไขสำเร็จแล้ว
  - (3) สิ้นผลเมื่อถึงเวลาที่กำหนด
  - (4) สิ้นผลเมื่อเงื่อนไขสำเร็จแล้ว
- ข้อ 24. ก. ทำสัญญาเช่าบ้านของ ข. โดยมีข้อตกลงว่า สัญญาจะสิ้นสุดลงเมื่อ ก. พอใจจะเลิกสัญญา ดังนี้สัญญาเช่าบ้านระหว่าง ก. และ ข. มีผลอย่างไร
- (1) เป็นโมฆะ
  - (2) เป็นโมฆียะ
  - (3) สมบูรณ์
  - (4) ไม่สมบูรณ์
- ข้อ 25. ก. ทำสัญญากับ ข. ว่าจะขายบ้านพร้อมที่ดินให้ ข. ต่อเมื่อ ก. พอใจ ดังนี้ สัญญาซื้อขายบ้าน-ที่ดิน ระหว่าง ก. และ ข. มีผลอย่างไร
- (1) เป็นโมฆะ
  - (2) เป็นโมฆียะ
  - (3) สมบูรณ์ปราศจากเงื่อนไข
  - (4) ไม่สมบูรณ์

- ข้อ 26. ถ้าความสำเร็จแห่งเงื่อนไขจะเป็นทางให้คู่กรณีฝ่ายไหนได้เปรียบ และคู่กรณีฝ่ายนั้น ขวนขวายจัดทำให้เงื่อนไขนั้นสำเร็จขึ้นด้วยเจตนาทุจริต ดังนี้
- (1) เงื่อนไขนั้นมิได้สำเร็จเลย
  - (2) เงื่อนไขนั้นได้สำเร็จแล้ว
  - (3) นิติกรรมนั้นสิ้นสุดลง
  - (4) นิติกรรมนั้นสมบูรณ์ปราศจากเงื่อนไข
- ข้อ 27. ถ้าความสำเร็จแห่งเงื่อนไขจะเป็นทางให้คู่กรณีฝ่ายไหนเสียเปรียบ และคู่กรณีฝ่ายนั้นเข้าป้องกันขัดขวางมิให้สำเร็จได้ด้วยเจตนาทุจริต ดังนี้
- (1) เงื่อนไขนั้นมิได้สำเร็จเลย
  - (2) เงื่อนไขนั้นได้สำเร็จแล้ว
  - (3) นิติกรรมนั้นสิ้นสุดลง
  - (4) นิติกรรมนั้นเป็นโมฆียะ
- ข้อ 28. ถ้าคู่กรณีแห่งนิติกรรมได้แสดงเจตนาไว้ด้วยกันว่า ความสำเร็จแห่งเงื่อนไขให้มีผลย้อนหลังไปถึงเวลาใดเวลาหนึ่งก่อนเงื่อนไขสำเร็จ การแสดงเจตนาเช่นนี้มีผล
- (1) เป็นโมฆะ
  - (2) เป็นโมฆียะ
  - (3) สมบูรณ์ใช้บังคับได้
  - (4) ไม่สมบูรณ์ใช้บังคับมิได้
- ข้อ 29. ข้อใดต่อไปนี้ เป็นกรณีที่ลูกหนี้ยังคงถือเอาประโยชน์จากเงื่อนไขจนเวลาได้
- (1) ลูกหนี้ถูกศาลสั่งให้เป็นคนล้มละลาย
  - (2) ลูกหนี้ได้ทำให้น้อยถอยลงซึ่งประกันอันได้ให้ไว้
  - (3) ลูกหนี้ไม่ให้ประกันในเมื่อจำต้องให้
  - (4) เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว และภายหลังแต่นั้นเจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนลูกหนี้แล้ว ลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้
- ข้อ 30. เงื่อนไข หมายถึงข้อกำหนดให้นิติกรรมเกิดผลหรือสิ้นผล เมื่อ
- (1) เงื่อนไขสำเร็จ
  - (2) ถึงเวลากำหนด
  - (3) มีเหตุการณ์ในอนาคตที่คู่กรณีกำหนดไว้เกิดขึ้น
  - (4) มีเหตุการณ์ในอนาคตที่ไม่แน่นอนเกิดขึ้น
- ข้อ 31. นิติกรรมที่มีเงื่อนไขเป็นการอันพ้นวิสัย
- (1) ถ้าเป็นเงื่อนไขบังคับก่อน นิติกรรมสมบูรณ์

- (2) ถ้าเป็นเงื่อนไขบังคับก่อน นิติกรรมเป็นโมฆะ
- (3) ถ้าเป็นเงื่อนไขบังคับหลัง นิติกรรมสมบูรณ์ปราศจากเงื่อนไข
- (4) ถูกทั้งข้อ (2) และ (3)

- ข้อ 32. ก.ทำสัญญาเช่าบ้าน ข.โดยมีเงื่อนไขว่า สัญญาเช่าจะสิ้นสุดลงเมื่อ ก.พอใจ ดังนี้
- (1) เป็นการกำหนดเงื่อนไขบังคับก่อนซึ่งจะสำเร็จหรือไม่สุดแล้วแต่ใจเจ้าหนี้ สัญญาเช่าตกเป็นโมฆะ
  - (2) เป็นการกำหนดเงื่อนไขบังคับก่อนซึ่งจะสำเร็จหรือไม่สุดแล้วแต่ใจเจ้าหนี้ สัญญาเช่าตกเป็นโมฆียะ
  - (3) เป็นการกำหนดเงื่อนไขบังคับก่อนซึ่งจะสำเร็จหรือไม่สุดแล้วแต่ใจลูกหนี้ สัญญาเช่าสมบูรณ์
  - (4) เป็นการกำหนดเงื่อนไขบังคับก่อนซึ่งจะสำเร็จหรือไม่สุดแล้วแต่ใจลูกหนี้ สัญญาเช่าไม่สมบูรณ์
- ข้อ 33. ก. ชายหม้ายมีลูกติด 1 คน ตกลงจะขายบ้านและที่ดิน 1 แปลงให้ ข. ถ้าคนรักของ ก. เดินทางไปต่างประเทศ แต่ ก. ถึงแก่ความตายเสียก่อน ต่อมาคนรักของ ก. ได้เดินทางไปต่างประเทศ ข. จึงได้ติดต่อขอซื้อบ้านและที่ดินดังกล่าวตามข้อตกลงที่ทำไว้กับ ก. ดังนี้
- (1) ทายาทของ ก. ต้องขายบ้านและที่ดินนั้นให้ ข. ตามเงื่อนไขที่ตกลงกันไว้กับ ข.
  - (2) ทายาทของ ก. มีสิทธิบอกปิดไม่ขายบ้านและที่ดินนั้นให้ ข. ได้
  - (3) ทายาทของ ก. มีสิทธิตกลงเงื่อนไขเพิ่มเติมขึ้นใหม่ได้ แต่จะไม่ขายไม่ได้
  - (4) ไม่มีข้อใดถูกต้อง
- ข้อ 34. ก. ทำสัญญาจะซื้อบ้านและที่ดินของบริษัท ข. ในราคา 8 แสนบาท แต่มีข้อแม้ว่าบริษัท ข. จะต้องสร้างบ้านให้เสร็จสมบูรณ์พร้อมที่จะเข้าอยู่อาศัยได้ภายในเดือนพฤศจิกายน 2524 บริษัท ข. ได้ลงเสาเข็มและสร้างบ้านจนเกือบเสร็จแล้วตามสัญญา ก. กลับไปขอบ้านและที่ดินของอีกบริษัทหนึ่ง ไม่ต้องการซื้อของบริษัท ข. คืนวันหนึ่ง ก. จึงแอบไประเบิดลูกบ้านหลังนั้นพังเกือบหมด ทำให้บริษัท ข. สร้างบ้านไม่เสร็จทันภายในกำหนด หากข้อเท็จจริงได้ความดังกล่าว ดังนี้
- (1) ก. ต้องขยายระยะเวลาให้บริษัท ข. ออกไปอีก เพราะ ก. กระทำไปโดยมีเจตนาทุจริต ทั้งต้องรับผิดชอบด้วย

- (2) ก. ต้องชำระราคาบ้านหลังนั้นให้บริษัท ข. เพราะถือว่า ก. ได้เข้าป้องกันขัดขวางมิให้เงื่อนไขสำเร็จโดยทุจริต
- (3) ก. ไม่ต้องชำระราคาบ้านหลังนั้นให้บริษัท ข. เพราะถือว่าบริษัท ข. สร้างบ้านไม่เสร็จภายในกำหนด
- (4) ก. ต้องชำระราคาบ้านหลังนั้นเพียงเท่าที่บริษัท ข. ได้สิ้นค่าใช้จ่ายในการนี้ไปเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องชำระเต็มราคาที่ตกลงกัน

ข้อ 35. ก. ทำสัญญากู้เงิน ข. 5 แสนบาท ได้นำที่สวนผลไม้ของตนจำนวน 1 แปลงจำนองไว้เป็นประกันกำหนดชำระคืนภายใน 3 ปี หลังจากกู้เงินไปได้ 2 ปี มีน้ำหลากท่วมสวนผลไม้ของ ก. เสียหายเกือบหมด และมีแนวโน้มว่าจะเป็นเช่นนั้นเรื่อย ๆ ข. เห็นว่าหลักประกันที่ ก. ให้ไว้ นั้นได้ลดน้อยถอยลง จึงทวงถามให้ ก. ชำระหนี้เงินกู้พร้อมดอกเบี้ยก่อนครบกำหนด 3 ปี ดังนี้

- (1) ก. ยังถือเอาประโยชน์จากเงินเวลาไม่ได้ เพราะที่ดินสวนแปลงนั้นเสื่อมประโยชน์ลง
- (2) ก. ยังถือเอาประโยชน์จากเงินเวลาได้ เพราะหลักประกันลดน้อยลงนั้นมิใช่เป็นความผิดของ ก.
- (3) ก. ยังถือเอาประโยชน์จากเงินเวลาได้ เพราะ ก. ยังมีได้ถูกศาลพิพากษาให้เป็นคนล้มละลาย
- (4) ก. ยังถือเอาประโยชน์จากเงินเวลาได้ ถ้า ก. หาหลักประกันไปเพิ่ม เช่นนำของมีค่าอื่นไปจำนำเป็นประกันหนี้รายนี้

ข้อ 36. ข้อความใดอันบังคับไว้ให้นิติกรรมเป็นผลก็ต่อเมื่อมีเหตุการณ์อันใดอันหนึ่งเกิดขึ้นในอนาคตและไม่แน่นอน ข้อความดังกล่าว เรียกว่า

(1) เงื่อนไข	(2) เงื่อนไขเริ่มต้น
(3) เงื่อนไขบังคับก่อน	(4) เงื่อนไขบังคับหลัง

ข้อ 37. นิติกรรมที่มีเงื่อนไขบังคับก่อน นิติกรรมนั้นจะเป็นผล เมื่อ

(1) เงื่อนไขสำเร็จแล้ว	(2) เงื่อนไขเริ่มต้นแล้ว
(3) เงื่อนไขสิ้นสุดแล้ว	(4) เงื่อนไขเกิดแล้ว

- ข้อ 38. นิติกรรมที่มีเงื่อนไขบังคับหลัง นิติกรรมนั้นจะสิ้นผล เมื่อ
- (1) เงื่อนไขสำเร็จแล้ว
  - (2) เงื่อนไขเริ่มต้นแล้ว
  - (3) เงื่อนไขสิ้นสุดแล้ว
  - (4) เงื่อนไขเกิดแล้ว
- ข้อ 39. ข้อใดมิใช่เงื่อนไขที่ไม่สมบูรณ์
- (1) เงื่อนไขที่พ้นวิสัย
  - (2) เงื่อนไขที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อย
  - (3) เงื่อนไขบังคับหลังซึ่งจะสำเร็จหรือไม่สุดแล้วแต่ใจของลูกหนี้
  - (4) เงื่อนไขบังคับก่อนซึ่งจะสำเร็จหรือไม่สุดแล้วแต่ใจของลูกหนี้
- ข้อ 40. ก. ทำสัญญาจะให้เงิน ข. 1,000,000 บาท โดยมีเงื่อนไขบังคับไว้ก่อนว่า ข. ต้องทำ
 ทินก่อนหนึ่งให้เป็นหลักไพล ดังนี้ นิติกรรมระหว่าง ก. และ ข. ย่อมตกเป็นโมฆะ
 เพราะ
- (1) เป็นเงื่อนไขที่ไม่มีผลในกฎหมาย
  - (2) เป็นเงื่อนไขที่พ้นวิสัย
  - (3) เป็นเงื่อนไขที่สุดวิสัย
  - (4) เป็นเงื่อนไขที่ขัดขวางต่อความสงบเรียบร้อย
- ข้อ 41. เงื่อนไขที่พ้นวิสัย หมายถึง
- (1) เงื่อนไขที่อาจสำเร็จได้ แต่มีเหตุอื่นมาขัดขวาง
  - (2) เงื่อนไขที่ไม่อาจสำเร็จได้ เพราะมีเหตุอื่นมาขัดขวาง
  - (3) เงื่อนไขที่ไม่อาจเป็นไปได้ หรือไม่อาจสำเร็จได้
  - (4) ข้อ (2) และ (3) ถูก
- ข้อ 42. เงื่อนไขบังคับหลัง หมายถึง
- (1) ข้อกำหนดให้นิติกรรมสิ้นผล เมื่อถึงเวลา
  - (2) ข้อกำหนดให้นิติกรรมเกิดผล เมื่อมีเหตุการณ์ในอนาคตที่ไม่แน่นอนเกิดขึ้น
  - (3) ข้อกำหนดให้นิติกรรมสิ้นผล เมื่อมีเหตุการณ์ในอนาคตที่ไม่แน่นอนเกิดขึ้น
  - (4) ข้อกำหนดให้นิติกรรมเกิดผล เมื่อถึงเวลากำหนด
- ข้อ 43. นิติกรรมที่มีเงื่อนไขบังคับหลัง และเงื่อนไขนั้นพ้นวิสัย ดังนั้นนิติกรรมนั้นมีผล
- (1) เป็นโมฆะ
  - (2) เป็นโมฆียะ

- (3) เป็นอันสมบูรณ์ปราศจากเงื่อนไข (4) เป็นอันไม่สมบูรณ์
- ข้อ 44. ก. ทำสัญญาเช่าอาคารชุดของ ข. 1 ห้อง โดยมีเงื่อนไขบังคับหลังว่าให้สัญญาเช่าสิ้นสุดลงต่อเมื่อ ก. พอใจ ดังนี้ สัญญาเช่าดังกล่าว มีผล
- (1) สมบูรณ์ (2) ไม่สมบูรณ์
(3) เป็นโมฆะ (4) เป็นโมฆียะ
- ข้อ 45. ก. ทำสัญญาว่าจะให้สร้อยคอทองคำหนัก 3 บาทแก่ ข. 1 เส้น โดยวางเงื่อนไขไว้ว่า ก. จะให้ต่อเมื่อ ก. พอใจหรือพิจารณาแล้วเห็นสมควร ดังนี้ สัญญาดังกล่าว มีผล
- (1) เป็นโมฆะ (2) เป็นโมฆียะ
(3) สมบูรณ์ (4) ไม่สมบูรณ์
- ข้อ 46. นิติกรรมที่มีเงื่อนไข ถ้าความสำเร็จแห่งเงื่อนไขจะเป็นทางให้คู่กรณีฝ่ายไหนได้เปรียบ และคู่กรณีฝ่ายนั้นได้ชวนขวยจัดทำให้เงื่อนไขนั้นสำเร็จขึ้นด้วยเจตนาทุจริต ดังนี้ กฎหมายให้ถือว่า
- (1) เงื่อนไขนั้นได้สำเร็จแล้ว
(2) เงื่อนไขนั้นมิได้สำเร็จเลย
(3) นิติกรรมนั้นเป็นอันสิ้นผล
(4) นิติกรรมนั้นเป็นอันสมบูรณ์ปราศจากเงื่อนไข
- ข้อ 47. นิติกรรมที่มีเงื่อนไข ถ้าความสำเร็จแห่งเงื่อนไขจะเป็นทางให้คู่กรณีฝ่ายไหนเสียเปรียบ และคู่กรณีฝ่ายนั้นได้เข้าปองปิดขัดขวางเสียมิให้สำเร็จได้ด้วยเจตนาทุจริต ดังนี้ กฎหมายให้ถือว่า
- (1) เงื่อนไขนั้นได้สำเร็จแล้ว
(2) เงื่อนไขนั้นมิได้สำเร็จเลย
(3) นิติกรรมนั้นเป็นอันสิ้นผล
(4) นิติกรรมนั้นเป็นอันสมบูรณ์ปราศจากเงื่อนไข
- ข้อ 48. คู่กรณีได้แสดงเจตนาไว้ด้วยกันว่าความสำเร็จแห่งเงื่อนไข ให้มีผลย้อนหลังไปถึงเวลาใดเวลาหนึ่งก่อนเงื่อนไขสำเร็จ ดังนี้ การแสดงเจตนาดังกล่าว มีผล
- (1) สมบูรณ์ใช้บังคับได้ (2) ไม่สมบูรณ์ ใช้บังคับไม่ได้
(3) เป็นโมฆะ (4) เป็นโมฆียะ

- ข้อ 49. ข้อใดต่อไปนี้เป็นกรณีที่กฎหมายห้ามมิให้ลูกหนี้ถือเอาประโยชน์จากเงื่อนเวลา
- (1) ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้
  - (2) ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว
  - (3) ลูกหนี้ไม่ให้ประกันในเมื่อจำต้องให้
  - (4) ถูกทุกข้อ
- ข้อ 50. ถ้าเงื่อนไขได้สำเร็จแล้วในเวลาทำนิติกรรม
- (1) ถ้าเป็นเงื่อนไขบังคับก่อน นิติกรรมเป็นโมฆะ
  - (2) ถ้าเป็นเงื่อนไขบังคับหลัง นิติกรรมสมบูรณ์
  - (3) ถ้าเป็นเงื่อนไขบังคับก่อน นิติกรรมสมบูรณ์
  - (4) ถ้าเป็นเงื่อนไขบังคับหลัง นิติกรรมไม่สมบูรณ์
- ข้อ 51. นิติกรรมที่มีเงื่อนไขบังคับก่อน และเป็นเงื่อนไขอันจะสำเร็จได้หรือไม่สุดแล้วแต่ใจลูกหนี้ ดังนี้ นิติกรรมดังกล่าวมีผลอย่างไร
- (1) เป็นโมฆะ
  - (2) เป็นโมฆียะ
  - (3) สมบูรณ์
  - (4) ไม่สมบูรณ์
- ข้อ 52. ก. กู้เงิน ข. ไป จำนวน 5 หมื่นบาท กำหนดชำระคืนภายใน 5 เดือนนับแต่วันทำสัญญา พอผ่านมาได้ 2 เดือน ก. ถูกศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย ดังนี้ ข. เจ้าหนี้จะยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ (จ.พ.ท.) ทันทีได้หรือไม่ เพราะเหตุใด
- (1) ได้ เพราะ ก. เป็นผู้ทำให้ลดน้อยถอยลงซึ่งหลักประกันอันได้ให้ไว้
  - (2) ไม่ได้ เพราะหนี้เงินกู้ดังกล่าวยังไม่ถึงกำหนดชำระ (ยังเหลืออีก 3 เดือน)
  - (3) ได้ เพราะกฎหมายห้ามมิให้ ก. ถือเอาประโยชน์แห่งเงื่อนเวลาที่เหลือ
  - (4) ไม่ได้ เพราะ ข. ยังมีได้ฟ้อง ก. เพื่อตั้งหลักฐานอันเป็นสิทธิเรียกร้องเสียก่อน
- ข้อ 53. ถ้าคู่กรณีแห่งนิติกรรมได้แสดงเจตนาไว้ด้วยกันว่าความสำเร็จแห่งเงื่อนไขให้มีผลย้อนหลังไปถึงเวลาใด เวลาหนึ่งก่อนเงื่อนไขสำเร็จ การแสดงเจตนาเช่นนี้ มีผลเป็นอย่างไร
- (1) สมบูรณ์ใช้บังคับได้
  - (2) ไม่สมบูรณ์ใช้บังคับไม่ได้
  - (3) เป็นโมฆะ
  - (4) เป็นโมฆียะ

- ข้อ 54. ก. ทำสัญญาจ่ายเบี้ยเลี้ยงชีพให้ ข. อดีตคนรักเก่า เดือนละ 1,000 บาท ตั้งแต่วันทำสัญญาจนตลอดชีวิตของ ก. ดังนี้ ถือว่าเป็นการกำหนด
- (1) เงื่อนไขเริ่มต้น
  - (2) เงื่อนไขสุดสิ้น
  - (3) เงื่อนไขบังคับก่อน
  - (4) เงื่อนไขบังคับหลัง
- ข้อ 55. นิติกรรมใดที่มีเงื่อนไขเริ่มต้นกำหนดไว้ และเมื่อถึงกำหนดเวลาดังกล่าว นิติกรรมนั้นย่อมมีผลประการใด
- (1) สิ้นผล
  - (2) เกิดผล
  - (3) คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งทวงถามให้ปฏิบัติตามนิติกรรมนั้นได้
  - (4) ถูกทุกข้อ
- ข้อ 56. ข้อใดต่อไปนี้เป็นลูกต้อง ประโยชน์แห่งเวลานั้น
- (1) ฝ่ายที่ได้ประโยชน์จะสละไม่ได้ เพราะจะทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเสียเปรียบ
  - (2) ฝ่ายที่ได้ประโยชน์จะสละก็ได้ แต่ต้องไม่กระทบกระทั่งประโยชน์ของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง
  - (3) ฝ่ายที่ได้ประโยชน์จะสละไม่ได้ ถ้าไม่อยู่ในฐานะเป็นลูกหนี้
  - (4) ฝ่ายที่ได้ประโยชน์จะสละก็ได้ แต่ต้องได้รับความยินยอมจากคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง
- ข้อ 57. ก. กู้เงิน ข. 1 แสนบาท โดยจำนองที่ดิน 200 ตารางวาไว้กับ ข. เพื่อเป็นประกันการกู้เงินกำหนดไถ่ถอนจำนองภายใน 3 ปี 1 ปีต่อมา ก. ได้แบ่งขายที่ดินแปลงนั้นไปเป็นจำนวน 100 ตารางวาให้แก่ ค. ดังนี้ ข. เจ้าหนี้มีสิทธิฟ้องร้องให้ ก. ชำระหนี้ได้ทันทีหรือไม่ เพราะเหตุใด
- (1) ไม่ได้ เพราะกรณีดังกล่าวไม่ถือว่า ก. ได้ทำให้หลักประกันลดน้อยถอยลง
  - (2) ได้ เพราะกรณีดังกล่าวถือว่า ก. ได้ทำให้หลักประกันลดน้อยถอยลง
  - (3) ไม่ได้ เพราะยังไม่ครบกำหนด 3 ปี ข. จึงทวงถามให้ชำระหนี้ไม่ได้
  - (4) ได้ เพราะถือว่า ก. ไม่ให้หลักประกันในเมื่อจำต้องให้
- ข้อ 58. กรณีตามปัญหาข้อ 57 ก. เพียงนำโฉนดที่ดิน 200 ตารางวาไปให้ ข. ยึดไว้เป็นประกัน (มิได้จำนองตามกฎหมาย) 1 ปี ต่อมา ก. ได้แบ่งขายที่ดินแปลงนั้นไปเป็นจำนวน 100

ตารางวาให้แก่ ก. ดังนี้ ข. เจ้าหนี้มีสิทธิฟ้องร้องให้ ก.ชำระหนี้ได้ทันทีหรือไม่ เพราะเหตุใด

- (1) ไม่ได้ เพราะไม่ถือว่า ก. ทำให้หลักประกันลดน้อยถอยลง
- (2) ได้ เพราะถือว่า ก. ไม่ให้หลักประกันในเมื่อจำต้องให้
- (3) ไม่ได้ เพราะยังไม่ครบกำหนด 3 ปี ข. จึงทวงถามให้ชำระหนี้ยังไม่ได้
- (4) ได้ เพราะถือว่า ก. ได้ทำให้หลักประกันลดน้อยถอยลง

ข้อ 59. ก. ทำสัญญาจะจ่ายเบี้ยเลี้ยงชีพให้ ข. เดือนละ 500 บาท นับตั้งแต่บิดาของ ข. ถึงแก่ความตาย ดังนี้ เป็นการกำหนด

- (1) เงื่อนไขเริ่มต้น
- (2) เงื่อนไขสุดสิ้น
- (3) เงื่อนไขบังคับก่อน
- (4) เงื่อนไขบังคับหลัง

คำตอบ

ข้อ 1. (4)	ข้อ 2. (2)	ข้อ 3. (2)	ข้อ 4. (3)	ข้อ 5. (1)
ข้อ 6. (3)	ข้อ 7. (3)	ข้อ 8. (3)	ข้อ 9. (4)	ข้อ 10. (1)
ข้อ 11. (2)	ข้อ 12. (4)	ข้อ 13. (3)	ข้อ 14. (4)	ข้อ 15. (3)
ข้อ 16. (2)	ข้อ 17. (2)	ข้อ 18. (2)	ข้อ 19. (3)	ข้อ 20. (3)
ข้อ 21. (3)	ข้อ 22. (1)	ข้อ 23. (2)	ข้อ 24. (3)	ข้อ 25. (1)
ข้อ 26. (1)	ข้อ 27. (2)	ข้อ 28. (3)	ข้อ 29. (4)	ข้อ 30. (1)
ข้อ 31. (4)	ข้อ 32. (3)	ข้อ 33. (2)	ข้อ 34. (2)	ข้อ 35. (2)
ข้อ 36. (3)	ข้อ 37. (1)	ข้อ 38. (1)	ข้อ 39. (3)	ข้อ 40. (2)
ข้อ 41. (3)	ข้อ 42. (3)	ข้อ 43. (3)	ข้อ 44. (1)	ข้อ 45. (1)
ข้อ 46. (2)	ข้อ 47. (1)	ข้อ 48. (1)	ข้อ 49. (3)	ข้อ 50. (3)
ข้อ 51. (1)	ข้อ 52. (3)	ข้อ 53. (1)	ข้อ 54. (2)	ข้อ 55. (3)
ข้อ 56. (2)	ข้อ 57. (2)	ข้อ 58. (1)	ข้อ 59. (1)	